

ZAŠTO POSTATI ČLAN ANTROPOZOFSKOG DRUŠTVA?

(Temple Lodge Publishing, 2012)

Sergej O. Prokofjev

SADRŽAJ

1. Predgovor.....	1
2. Antropozofsko društvo i biće Antropozofije.....	3
3. Nove grupne duše.....	4.
4. Od individualne do socijalne oblasti.....	5
5. Četiri glavne posljedice Božićnog zasjedanja Kontinuitet i novo utemeljenje.....	7
5b. Četiri glavne posljedice Božićnog zasjedanja Kontinuitet i novo utemeljenje.....	12
6a. Karma Antropozofskog društva.....	15
6b. Karma Antropozofskog društva.....	18
7. Duh Božićnog zasjedanja. Ezoterija i javna oblast	
8. Kamen temeljac i eterski ponovni dolazak Hristov...24	
9. Novi princip izgradnje zajednice.....	29
10. Mihaelov misterij i zadaci Antropozofskog društva...31	

Predgovor

Zašto postati član Antropozofskog društva? Ovo se pitanje često može čuti, naročito tokom posljednjih godina. U današnjem vremenu, da li je uopšte potrebno Antropozofsko društvo? Zar u antropozofiju, sa njenim praktičnim inicijativama, nije uključen značajan dio današnjeg čovječanstva, tako da njeno posebno predstavljanje u obliku organizovane zajednice možda uopšte nije ni potrebno? Ova, i slična, pitanja moraju se s najvećom ozbiljnosti uzeti u

razmatranje. Jer, u svakom slučaju, budućnost Antropozofskog društva izravno ovisi o kompetentnim odgovorima na ova pitanja od strane svakog antropozofa.

Istovremeno, ovdje ćemo se baviti sa jednim tako važnim događajem kakav je ponovno osnivanje Antropozofskog društva od strane utemeljitelja antropozofije, Rudolfa Steinera, koji je ujedinio sebe -- na Božićnom zasjedanju iz 1923/24 (uključujući njegovu vlastitu karmu) -- sa Društvom, žrtvujući mu sve tokom posljednje godine i pol svoga života. Zato se postavlja, ispunjeno zebnjom, pitanje: da li ovo od najveće važnosti djelo Rudolfa Steinera i sada postoji, u onom smislu kako ga on predade svijetu u vrijeme Božića 1923. godine?

Kada se razgovara sa ljudima koji se zanimaju za antropozofiju o njihovim razlozima nepristupanja Antropozofskom društvu -- ili sa članovima o njihovoj namjeri da napuste Društvo -- često čujemo ova tri odgovora: Božićno zasjedanje, tokom kojeg Opšte antropozofsko društvo bijaše ustanovljeno, moramo smatrati da je -- još dok Rudolf Steiner bijaše živ, ili odmah nakon njegove smrti -- zakazalo; oni raniji, ali i sadašnji, konflikti unutar Društva predstavljaju zapreku impulsima Božićnog zasjedanja da zadobiju legitimitet; kontraverzna zbivanja u Antropozofskom društvu tokom proteklih nekoliko godina, na primjer: pitanja u vezi Statuta, završetak radova u Velikoj dvorani, ili nezadovoljstvo sa mjestom na kojem je danas izložena skulptura Rerezentanta čovječanstva.

Sve ovo može predstavljati argumentaciju. Uz to, današnji ljudi -- osobito oni mlađi -- osjećaju narastajuću averziju prema povezivanju sa određenim oblikom života kakav je pristupanje nekom "društvu" u svojstvu člana.

Iako se svi ovi razlozi mogu u izvjesnom smislu smatrati opravdanim i razumljivim, oni ne dotiču dubine stvarnog problema. Prije no što pojedinac dođe do konačne odluke o članstvu u Antropozofskom društvu (i, ako se čovjek smatra za antropozofa koji je blizak antropozofskom pristupu takvim pitanjima), znanje o ezoternim ciljevima i zadacima Društva (određenima od strane Rudolfa Steinera na Božićnom zasjedanju) mora postati neupitno. Drugim riječima: u vezi s pitanjem o članstvu u Antropozofskom društvu, ako se hoće donijeti duhovno utemeljena, zato istinski odgovorna, odluka, ona mora doći nakon odgovarajućeg rada na unutarnjem putu spoznaje. U tom slučaju ne dolazi u obzir generalna orijentacija. Nadasve, ono što je neophodno jeste realno, smisleno, promišljanje o ezoternim osnovama te duhovno-socijalnoj dimenziji Antropozofskog društva.

Imajući sve ovo na umu, namjera ovog autora nije da na spoljašnji način uvjerava čitaoca da pristupi Antropozofskom društvu. Želja mu je ukazati čitaocima na određena ezoterna stajališta te eventualne podsticaje, tako da odluka s tim u vezi može proisteći na potpuno svjestan i odgovoran način, bivajući zasnovana na čvrstim unutarnjim misaonim osnovama. Jedino onda kada je odluka o članstvu u Antropozofskom društvu -- donesena iz bilo kojeg razloga od strane pojedinca -- utemeljena na *takvoj* osnovi, ona će, isto tako, imati svoje duhovno opravdanje.

Nepotrebno je isticati, da pojedinac može ozbiljno biti angažovan u proučavanju antropozofije, koračajući putem unutarnjeg školovanja, ili biti aktivno uključen u neke njene praktične aktivnosti, a ipak nemati interes za golemu složenost zadataka i ciljeva koje treba ostvariti unutar Antropozofskog društva. Međutim, istovremeno, može se jasno prepoznati da pored toga što antropozofija nudi čovjeku-pojedincu -- a što on ili ona mogu ostvariti vlastitim naporom -- ona nudi nimalo manje stimulanse ljudskoj zajednici. Antropozofija nudi zadaće takve vrste s kojima se ne može suočavati neka manja grupa, već jedino velika ljudska zajednica koja, saglasno duhu vremena, pokušava sa svojim najboljim sposobnostima biti predstavnikom čovječanstva, sa svim njegovim razgranatostima i podijeljenostima, pred duhom vremena. Čovjeku koji bi htjeo postati član Antropozofskog društva posebno mora biti jasna ideja, onoliko koliko je to moguće, o tim zadaćama.

S ovim je povezano pitanje, da li on ili ona jesu voljni i spremni zajednički raditi s drugim ljudima na ostvarivanju duhovnih i socijalnih ciljeva Društva, bivajući svjesnima činjenice da se te zadaće ne mogu ostvariti preko nastojanja pojedinca, niti radom u malim grupama.

Ovo je razlog zašto je, s onim upravo izrečenim nadasve povezano pitanje što je formulirano na samom početku. To je pitanje postavljeno od strane ljudi -- tek upoznatih sa duhovnom naukom -- kojima se daje jasan odgovor, koji je, također, epistemološki i ezoterno utemeljen, a koji dolazi iz Antropozofskog društva. Ne iz nekakve tradicije ili običaja; ne iz želje da se nađe sklonište u zatvorenoj zajednici istomišljenika (zajednici koja štiti pojedinca od pritiskajućih svjetskih problema), već, jednostavno, što iz potpunog razumijevanja ciljeva i zadataka Društva (također, iz individualne volje za saradnjom u njihovom ostvarenju) tek dolazi pozitivan odgovor na ovo pitanje. U ovom smislu data se naredna pojašnjenja, s namjerom da se čitaocu pruži neophodna orijentacija, te moguća pomoć.

1. Antropozofsko društvo i biće Antropozofije

Godine 1923. -- koja je prethodila Božićnom zasjedanju -- Rudolf Steiner je pokazao u mnogim svojim predavanjima da antropozofija -- u dubljem, ezoternom, smislu -- nije samo duhovno učenje, već je živo *biće* natčulnog svijeta. 1)

Kasnije, 25. decembra 1925. na Božićnom zasjedanju -- na dan polaganja Kamena temeljca za Opšte antropozofsko društvo -- Rudolf Steiner se direktno obraća ovom duhovnom biću, dva puta nazivajući ga po njegovom imenu, *Antropozofija* (umjesto uobičajeno "antropozofija"). To se zbilo tokom ukazivanja na dva zadatka od kojih jedan bijaše postavljen pred člana-

pojedince, a drugi pred Društvo kao cjelinu. Čak i danas ovi zadaci nisu izgubili na svojoj aktuelnosti, jer je ona (Antropozofija) živo biće natčulnog svijeta.

Prema riječima Rudolfa Steinera prvi se zadatak sastoji iz "...oživljavanja... srca Antropozofijom" (GA 260, 25. decembar 1923). Ali je ovo tek onda moguće, kada joj mi dopustimo da uđe, kao duhovno biće, izravno u naša srca, kako bi bili pripremljeni za narednu, glavnu, fazu Božićnog zasjedanja, naime, polaganje njegovog Kamena temeljca u naša srca.

Drugi je zadatak socijalne prirode. Rudolf Steiner ga ovako formuliše: "Onda ćete tu naći pravu povezanost ljudi sa Antropozofijom" (ibid.). Ovim je ukazano na dublje značenje utemeljenja Opšteg antropozofskog društva u vrijeme održavanja Božićnog zasjedanja. Promotreno ezoterno, ovo društvo ne bijaše osnovano jedino zbog ljudi već i zbog biće Antropozofije, za koje se smatra da od tada ima svoj zemaljski ovoj u njemu.

Uzimajući ove riječi Rudolfa Steinera sasvim ozbiljno, postajemo u cijelosti svjesni da smo u Antropozofskom društvu pozvani da po prvi put *služimo* jedno duhovno biće iz snaga duše svijesti. To je biće koje, u sadašnjem trenutku evolucije, treba našu pomoć kako bi ostvarilo svoje zadatke povezane sa razvojem čovječanstva. Mi smo pozvani da za njega uobličimo jednu vrstu socijalnog ovoja.

Već tokom 1923. godine Rudolf Steiner ukazuje na ova dva zadatka, iako ponešto drukčijim riječima, jer ih ubrajaše u "životne preduslove" za razvitak antropozofije na Zemlji. Prvi je zadatak ovako formulisao: "Kao takva, antropozofija je zaista nevidljivi čovjek koji se kreće okolo među vidljivim ljudima i prema kojoj... čovjek ima najveću moguću odgovornost; ona je biće koje se mora smatrati stvarnim... kao neko ko je prisutan, kome se mogu postavljati pitanja u vezi sa čovjekovim akcijama u životu, očekujući odgovor od tog bića" (GA 258, 16. juni 1923). Jer, "pripadanje antropozofije samim okolnostima koje sačinjavaju život čini da antropozofiju razumijevamo kao živo biće" (ibid.).

U jednom drugom predavanju održanom iste godine, kojim se završava ciklus koji je Rudolf Steiner održao tokom osnivanja holandskog nacionalnog društva (nešto malo više od mjesec dana prije početka Božićnog zasjedanja), on se također osvrće na oba ova zadatka.

Prvo ukazuje na značaj koji ima proučavanje antropozofije, kada njen sadržaj ne ulijevamo samo u glavu, već, prije svega, preuzimamo ga preko "naših srca; našeg *Gemut*". Jer tada "postajemo svjesni da, sa antropozofijom, neko kuca na vratnice našeg srca, govoreći: pusti me unutra, ja sam tvoja; ja sam tvoje pravo biće!" I, Rudolf Steiner nastavlja opisujući antropozofiju kao "živo kosmičko biće": "Onda, kada dopustimo antropozofiji pristup našem srcu, nakon što je Antropozofija pokucala, onda nam antropozofija predaje istinsku ljudsku ljubav preko onoga što ona sama jeste" (GA 231, 18. novembar 1923).

Na taj način Antropozofija kuca na vratnice srca svakog antropozofa, i njezino pristupanje čovjeku nesumnjivo pripada najintimnijim, najličnijim doživljajima

koje duša može imati. A kada se ovo dogodi ona postaje vrelom "istinske ljudske ljubavi u našem srcu za druge ljude" (ibid.), u značenju da antropozofija postaje najznačajnijim *socijalnim impulsom* neophodnim za ustanovljavanje istinske ljudske zajednice.

Na taj način iznalazimo onaj pravi put -- na koji je ukazano gornjim riječima Rudolfa Steinera -- koji u naše vrijeme odvodi od individualnog do socijalnog; od ličnog do opšteg. Jer samo na *individualan* način svoja srca možemo otvoriti Antropozofiji, onda kada krenemo iz pravog razumijevanja njenog bića i njene misije unutar evolucije Zemlje. Potom, naredni korak, na drugoj strani -- obrazovanje duševnog ovoja u obliku jedne ljudske zajednice, u kojem će Antropozofija imati boravište na Zemlji -- jeste ono što samo *zajednički* možemo uraditi. Tada će započeti djelovanje nove, sofijanske, grupne duše u takvoj zajednici, istovremeno se u svakom njenom članu objavljujući na potpuno individualan način.

1) Uporediti sa GA 258, 16. i 17. juni 1923, također GA 231, 18. novembar 1923.

3. Nove grupne duše

U predavanju od 1. juna 1908. (GA 102) Rudolf Steiner spominje "nove grupne duše", naglašavajući da je vođstvo od strane ovih grupnih duša -- kao kontrast onima koje u prošlosti predvodiše čovječanstvo -- "u suglasju s potpunom slobodom i podržavanjem individualnosti ljudi". On završava ovo ukazivanje sljedećim riječima: "Što je više veza formirano (među ljudima), te osjećanje zajedništva na taj način razvijeno u potpunoj slobodi, uzvišena (duhovna) bića sve će više prilaziti ljudima, pa će na taj način i Zemlja biti brže oduhovljena" (ibid.). Iz ovoga proizilazi, da ništa manje do Zemljina budućnost izravno ovisi o harmoničnoj povezanosti načela individualne slobode sa ustanovljavanjem nove ljudske zajednice. A biće Antropozofije isto tako želi biti djelatno, kao viša grupna duša, u Opštem antropozofskom društvu utemeljenom na Božićnom zasjedanju. Na taj će način ona postati posrednikom između ljudi i gore pomenutih "novih grupnih duša", kako bi ove također mogle iznaći pristup čovječanstvu.

Među ovim grupnim dušama, jedna od njih se u antropozofiji odnosi na bića treće Hijerarhije. Tako, Anđeli su oni koji predvode manje ljudske zajednice, ili grupe ljudi, pored zadatka predvođenja individualnih ljudskih duša. Arhanđeli su oni koji nadziru odnose unutar većih ljudskih zajednica, uključujući čitave narode. Konačno, Arhaji nastoje ostvarivati povezanost sa kolektivima ljudi koji teže prevazilaženju nacionalnih grupašenja, ne bi li ovakve tendencije direktno povezali sa zadacima i evolutivnim ciljevima određene vremenske epohe. Kada se sa ovakvog stajališta gleda na socijalnu strukturu Opšteg antropozofskog društva može se uočiti -- u uzlaznom hijerarhijskom poretku -- da je ona kao takva uobličena od strane Rudolfa

Steinera.

Već na početku svoje aktivnosti kao duhovni učitelj, on svoje napore prvenstveno usmjerava u dva pravca: predaja antropozofskog puta (unutarnjeg) školovanja individualnim ljudima, te ustanovljavanje grupa koje aktivno rade u zajedništvu za antropozofiju. U vrijeme priprema za utemeljenje novog Antropozofskog društva na Božićnom zasjedanju, Rudolf Steiner posjećuje nekoliko zemalja, tamo potičući ujedinjavanje postojećih grupa, što je, najčešće, u tim zemljama vodilo do formiranja nacionalnih Društava. Potom je -- kao treći korak u tom procesu -- pozvao sve članove i nacionalne predstavnike u Dornach, na Božić 1923, kako bi zajednički, u znaku Mihaela, ustanovili Opšte antropozofsko društvo kao svjetsko Društvo.

Na Božićnom zasjedanju Rudolf Steiner je o ovome ovako govorio: "Dao sam impuls kako bi se formirala nacionalna Društva, na temelju čega bi na Božić bilo utemeljeno Opšte antropozofsko društvo" (GA 260, 27. decembar 1923). Iz ovoga će proisteći konkretan ezoterni zadatak za Društvo. Na nivou pojedinačnih grupa (ogranaka), nadasve na putu "obrnuto bogoslužnja"²⁾, trebala bi biti uspostavljena povezanost sa onim anđeoskim bićima što postadoše dijelom spomenutih novih grupnih duša; na nivou nacionalnih Društava sa odgovarajućim arhāeoskim bićima, a u svjetskom Društvu povezanost sa hijerarhijom Arhaja, i to s onima među njima koji također pripadaju novim grupnim dušama, danas stojeći u naročitom odnosu sa Mihaelom kao Duhom vremena.³⁾

A ona naročita perspektiva što rezultira iz saradnje sa novim grupnim dušama može biti prepoznata iz prethodno citiranih riječi Rudolfa Steinera, koje se odnose na oduhovljavanje same planete Zemlje. Jer će samo takva svjesna i svrhovita saradnja između ljudi i bića treće Hijerarhije -- kako je to predviđeno, od strane Rudolfa Steinera, u Antropozofskom društvu -- postepeno odvesti Zemlju ka cilju opisanom kao "najviši zamislivi za ljudska bića ideal čovječanske evolucije; oduhovljavanje koje ljudi ostvaruju *vlastitim naporom*" (GA 13).

11. Ali, "ovaj naš rad" mora se odigravati kroz zajedničko djelovanje sa Mihaelom, te bićima treće Hijerarhije koja mu pripadaju, a koja žele danas biti djelatna u čovječanstvu kao nove grupne duše. Zato Rudolf Steiner kaže u jednom predavanju o karmi: "Ljudi moraju raditi zajedno sa bogovima, sa samim Mihaelom" (GA 240, 19. juli 1924).

12.

2) Vidjeti detaljnije u GA 257, 27. februar 1923. i 3. mart 1923, kao i u knjizi ovog autora, *Impuls Duhova i djelovanje Krista u socijalnom životu*, poglavlje "Božićno zasjedanje -- obrnuti kult", AD Marija-Sofija, 2011.

3) U vezi sa odnosom između novih grupnih duša i Duha vremena, Mihaela vidjeti u knjizi ovog autora, *The Esoteric Significance of Spiritual Work*, poglavlje "The New Group Souls", Temple Lodge, 2007.

4. Od individualne do socijalne oblasti

Ovaj glavni motiv -- ujedinjenje individualne i socijalne oblasti -- prožima čitavo Božićno zasjedanje, potvrđujući činjenicu da duhovno biće Antropozofije bijaše nevidljivo prisutno, saučestvujući u svim tamošnjim zbivanjima.

Zato je, na Božićnom zasjedanju, Rudolf Steiner uobličio Kamen temeljac kao dvočlano djelo, sastojeći se od kosmičkog i ljudskog elementa: *svjetsko-ljudske ljubavi, svjetsko-ljudskih imaginacija, i svjetsko-ljudskih misli*. A, Meditacija Kamena temeljca je prema ovome uobličena u svoja prva tri dijela.

Tako, ona započinje sa mikrokosmičkim (ljudskim) dijelovima, kojima su pridodati isti makrokosmički. Ovome je vjerovatno razlog taj, što je čovjek koji meditira (kao mikrokosmičko načelo) polazište.

Na drugoj strani, sam Kamen temeljac potječe iz makrokosmosa, bijavši kreiran od strane Rudolfa Steinera iz najviših duhovnih snaga, kasnije predan ljudima na daljnju brigu i čuvanje.

Ovo je naročito uočljivo u kompoziciji Meditacije, te njenom ukupnom karakteru. Jer, svaki čovjek može položiti ovaj duhovni kamen u svoje srce nakon slobodne odluke, utemeljene na dugotrajnom nastojanju za znanjem o ezoternom značenju Božićnog zasjedanja. I, kada se ovo dogodi, tada ova Meditacija postaje osnovom za novu socijalnu zajednicu kakvom Opšte antropozofsko društvo mora sve više postajati. Iz tog razloga, Rudolf Steiner naglašava -- već u vrijeme Božićnog zasjedanja, a kasnije iznova i iznova -- da ovaj Kamen temeljac, u svome postojanju kao kamen temeljac Opšteg antropozofskog društva, može jedino opstati, imajući opravdanje, u srcima ljudi: "A, iz ove tri snage -- iz Duha visina, iz Hristove snage sa periferije, te aktivnosti Oca (stvaralačke Očeve djelatnosti) što struji iz dubina -- želimo sada u našim dušama oblikovati dodekaedarni Kamen temeljac, položivši ga u tlo naših duša kako bi postao moćnim znakom u budućim temeljima našeg duševnog postojanja, da bismo -- saučestvujući u aktivnostima Antropozofskog društva -- mogli imati oslonac u ovom moćnom Kamenu temeljcu" (GA 260, 25. decembar 1923).

Ovaj iskorak od individualne do socijalne oblasti imamo isto tako u Meditaciji Kamena temeljca. Ona započinje trostrukim pozivom čovjekovoj duši: "Ljudska dušo!", navješćujući stvaranje nove zajednice ljudi: "Da dobro bude što (mi)..." Potom se ukazuje na duhovno vrelo iz kojeg je ova molba potekla, a koje je istovremeno glavnim vrelom svih socijalno djelatnih snaga dobra u našem kosmosu:

Božanska svjetlosti
Hriste Sunce.

Prvi odjeljak u statusnim odredbama Opšteg antropozofskog društva također ukazuje na ovaj prazvor: "Antropozofsko društvo jeste asocijacija ljudi koji hoće da njeguju duševni život kako u pojedincu tako i u ljudskom društvu na osnovu

istinskog znanja o duhovnom svijetu" (GA 260, 24. decembar 1923). Njegovanje duševnog života primarno je zasnovano na antropozofskom "znanju", i moguće je samo iz njega. A, ovo se odnosi podjednako kako na čovjeka pojedinca tako i na ljudsku zajednicu, čime Društvo biva pozvano da oblikuje duševni ovoj za biće Antropozofiju koja stoji *iza* ovog znanja.

Ovo nam omogućava bolje razumijevanje duboko ezoternih argumenata u riječima Rudolfa Steinera, kojima on ukazuje članovima Antropozofskog društva kako bi se trebali odnositi spram "odredbi": "U smislu onoga na što smo već ukazali, ono (Antropozofsko društvo) mora postati Društvo koje će imati svoje unutarnje stavove, ne Društvo sastojeće se od odredbi. One, jednostavno, moraju, na spoljašnji način, izražavati ono što živi u dušama" (ibid.). Na jednom drugom mjestu on kaže da su odredbe "stvarno tek tekstom onoga... što čovjek *želi* da radi" (GA 260a, 12. august 1924). Ovo je jasno ukazivanje na to, kako odredbe Statuta Antropozofskog društva -- koje smo primili u naše duše -- mogu postati izrazom naše ljubavi za antropozofiju, čije natčulno biće mi "hoćemo" da služimo i slijedimo.

Zato se već u svome prvom "Pismu članovima", odmah nakon Božićnog zasjedanja -- u kojem piše o daljnjem napretku (duha) ovog skupa -- Rudolf Steiner obraća onima "koji *ljube* antropozofiju" (GA 260a, 20. januar 1924). Ovo znači, da se obraća onima sa iskrenom voljom koji teže ujedinjenju s njom (Antropozofijom) kao stvarnim duhovnim bićem. Ovo je, također, pravi temelj aktuelnog Statuta Antropozofskog društva -- koji nastade iz duha Božićnog zasjedanja.

Kada se razmišlja o budućoj sudbini Antropozofskog društva u svjetlu onoga što je rečeno, prepoznaćemo kao veoma važno da je od samih početaka Društvo predodređeno da služi jedno stvarno duhovno biće na temelju objedinjenosti sfere individualnog i sfere opšteg. Na taj način, dakle, ovo biće može živjeti i biti aktivno na Zemlji među ljudima. Međutim, ovo pretpostavlja iznalaženje čovjekovog individualnog puta do ovog bića u duhovnom svijetu. Štaviše, on / ona mora kultivisati svoju povezanost sa Antropozofijom na stvaran, živ, način, onako kako je to Rudolf Steiner želio, omogućivši ovo ustanovljavanjem Antropozofskog društva na Zemlji za sve ljude dobre volje.4)

4) Put postajanja, za nas, antropozofije Antropozofijom detaljno je opisan u knjizi ovog autora, *Nebeska Sofija i biće Antropozofije*, u prvom dijelu naslovljenom "Proučavanje duhovne nauke kao susret sa živim bićem Antropozofije", Buybook, 2006. Tamo se pokušalo pokazati kako (tokom procesa proučavanja duhovne nauke) -- ako smo u stanju prevesti ovaj proces na prvi stupanj savremenog posvećenja -- mi možemo dosegnuti tačku kada doživljavamo antropozofiju kao stvarno natčulno biće kome možemo postavljati pitanja, i od koga možemo dobivati odgovore, onakve kakve trebamo da bismo ispravno procjenjivali naše sadašnje te buduće zadatke bivajući članovima Antropozofskog društva.

5a. Četiri glavne posljedice Božićnog zasjedanja. Kontinuitet i novo utemeljenje

Kada pažljivije pratimo neprekidni utjecaj koji je Božićno zasjedanje imalo na aktivnosti Rudolfa Steinera tokom posljednje dvije godine njegovog zemaljskog života, prepoznamo četiri glavne posljedice ovog događaja. Prva od njih jeste, da je odlučeno -- za vrijeme održavanja Božićnog zasjedanja -- da se pristupi izgradnji drugog Goetheanuma. Zamisao o budućem, novom, Goetheanumu saopštio je Rudolf Steiner 31. decembra 1923. -- na (prvu) godišnjicu požara -- okupljenim članovima (u Dornachu). Druga posljedica bješe, da je nakon intenzivne rasprave o statutu Društva došlo do osnivanja Opšteg antropozofskog društva. Kao treći korak, tokom večernjih predavanja začet je, u osnovama, tok velikih karmičkih uvida iz godine 1924. Četvrti, vjerovatno najvažniji korak: ustanovljavanje Mihaelove škole na Zemlji -- naviještene već tokom Božićnog zasjedanja -- zajedno sa Prvim razredom, s kojom je Rudolf Steiner mogao započeti već sredinom februara.

Kada se bliže pogleda na ove četiri posljedice, u njima otkrivamo jedinstvenu povezanost dva načela inherentna svakoj pravoj ezoteriji: kontinuitet i novo stvaranje. Jer se nakon Božićnog zasjedanja zaista zbilo jedno novo utemeljenje na sva četiri područja.⁵⁾ Štaviše, ona istovremeno stoje u skladnom odnosu, i logičnim su nastavkom impulsa i akcija što postojaše -- ali u drugom obliku -- unutar antropozofskog pokreta još prije Božićnog zasjedanja.

Dakle, na prvi pogled, drugi Goetheanum predstavlja jedno novo djelo Rudolfa Steinera. Ali nam detaljnije ispitivanje otkriva, da je suština ideje njegove izgradnje neka vrsta kosmičko-telurskih metamorfoza prvog zdanja, nalik na sažetak sveukupnosti antropozofije postajući sada vidljivim. Ima se osjećanje da je kod prelaza od prve ka drugoj građevini učinjen iskorak iz svijeta imaginacija u oblast kosmičkih inspiracija. Tragajući za dubljom osnovom ove metamorfoze dolazimo do sljedećeg zaključka.

Prvi Goetheanum (prvobitno: Johannes-Bau ili Ivanova zgrada) bijaše zamišljen tako, da njegove oblikotvorne snage teku od središta ka periferiji. Ovo se jasno prepoznaje na modelu od dva metra širokog uzdužnog prostora iznad kojeg je dvostruka kupola. Rudolf Steiner je slijedio ovaj građevinski princip dosljedno, i jedanput je izjavio da bi građevinu najrađe podigao ispod zemlje, kako se na njoj ne bi mogao primijeniti nikakav spoljašnji arhitektonski dizajn. Ali -- ovo ne treba naglašavati -- kada zgrada bješe podignuta na brdu, koje pripada pejsažu Jura planina, da ovo više nije bilo moguće. Pa ipak, onaj glavni graditeljski princip usmjerene dinamike bijaše dalje njegovan.

Na novogodišnju noć 1922/1923 oblici i boje tog jedinstvenog zdanja predoše, u plamenovima vatre, u širine eterskog kosmosa, dok ljudski rad potekao iz antropozofije postade stvar čitavog kosmosa. Godinu dana kasnije Rudolf Steiner je donio natrag iz eterskih širina preobražene snage (prvog) Goetheanuma, kako bi na Božićnom zasjedanju bile djelatne kao "dobri duh Goetheanuma".⁶⁾ A

(sjećajući se Božićnog zasjedanja) on kaže: "Sada razumijemo da nam nije dopušteno biti jedino predstavnicima zemaljskog događaja, već (događaja) povezanog sa širinama eterskog svijeta u kojem duh živi. Jer suština Goetheanuma jeste sama bit širina eterskog svijeta gdje duhom ispunjena svjetska mudrost (Sofija) prebiva. Ovaj je (prvi Goetheanum) uznesen gore, i sada nam je omogućeno da prožmemo sebe impulsima Goetheanuma, kao onim što dolaze iz kosmosa" (GA 233a, 22. april 1924).

Ovom novim impulsom Goetheanuma -- koji sada ne proistječe iz Zemlje već dolazi iz kosmosa -- Rudolf Steiner bijaše ispunjen kako bi uobličio model druge građevine (drugog Goetheanuma) krajem marta 1924. U njemu duhovne snage više ne djeluju od središta ka periferiji, već u suprotnom pravcu -- sa periferije ka središtu -- zračeci iz prostranstava eterskog kosmosa, oblikujući novu građevinu (*Bauwerk*) izvana prema unutra, započevši je u obliku modela.

Onda, šta označava ta metamorfoza od prve ka drugoj građevini? Sada su snage koje prvotno bijahu djelatne iznutra prema vani preobražene u snage koje objektivno zrače natrag iz kosmičkih širina. Ova izmjena precizno izražava ono što svaka (ljudska) duša doživljava na pragu duhovnog svijeta, pošto njegov prvobitni sadržaj pristupa opet duši (u vrijeme prelaska praga) -- bilo to tokom posvećenja ili u času smrti -- u objektivnom obliku sa periferije duhovnog svijeta. Dakle, ovaj prelaz od prve ka drugoj građevini otkriva nam najznačajniju karakteristiku praga -- u značenju, da za nas postaje moguće doživjeti suštinu ove metamorfoze -- s čime se suočavamo kod njegovog svjesnog prelaženja. Zato možemo reći: stvarna priprema za svjesni prelazak praga data nam je na putu preobrazbe od prvog ka drugom Goetheanumu. A, kada razumijemo da je čovječanstvo -- prema duhovnim istraživanjima Rudolfa Steinera -- nesvjesno prekoračilo prag duhovnog svijeta sredinom XIX stoljeća, tek ćemo tada biti u stanju procijeniti ukupnu dimenziju ovog procesa.7)

Jedan drugi važan aspekt ove dvije građevine vidimo u njihovim specifičnim oblicima. Sljedstveno, one obje omogućavaju da u dušama ljudi koji ih posmatraju živi sposobnost sagledavanja karme. "A, pored svih drugih stvari koje smo naglasili tu bijaše ovaj Goetheanum, ovo zdanje Goetheanuma, ukazujući na načine i sredstva kojima antropozofija sve više može biti praktikovana u njemu -- edukacija koja će voditi do karmičkog gledanja. Ovakva edukacija koja vodi do karmičkih uvida mora zahvatiti u savremenu civilizaciju" (GA 236, 27. april 1924). A, pošto je ova nužnost nastavila postojati i nakon požara -- možda iz tog razloga još i više -- Rudolf Steiner, s tom namjerom, i istim ciljem, bijaše donio odluku da se podigne drugi Goetheanum: "Ali nadajmo se da će uskoro pred nama, na ovom istom mjestu, stajati oblici koji pobuđuju gledanje karme" (ibid.). Dakle, spoljašnji oblici drugog Goetheanuma -- koji se baziraju na nacrtima Rudolfa Steinera -- na sličan način nastavljaju biti djelatnima, slično kako to bijaše sa unutaršnjim formama prve zgrade.

Ova dvočlanost orijentacije Goetheanuma našla si je u najvišem ispunjenje u činjenici, da ta građevina postade fizički vidljivim mjestom Opšteg

antropozofskog društva, na taj potvrđujući da pitanja o pragu i znanje o karmi spadaju među najvažnije zadatke ove ljudske zajednice.

Osnivanje Opšteg antropozofskog društva, po zakonskoj regulativi, zbilo se 28. decembra 1923. Međutim, njegovo duhovno utemeljenje odigralo se već 25. decembra te godine, bivajući naviješteno u programu kao "polaganje kamena temeljca za Međunarodno antropozofsko društvo" od strane dr Rudolfa Steinera. Ovaj ezoterni čin Božićnog zasjedanja dogodio se kao apsolutno novo stvaranje zbog osnivanja jedne zajednice ljudi, koja, štaviše -- saobrazno odgovarajućim statutarnim odredbama -- stoji u vezi sa Društvom utemeljenim na Božić 1912. u Kelnu, nakon konačnog odvajanja od Teozofskog društva.

Tako, prethodno spomenuti član 2 Statuta glasi: "Ovo Antropozofsko društvo udružuje se sa Antropozofskim društvom osnovanim godine 1912, ali s namjerom stvaranja nove polazne osnove, zbog ciljeva onda određenih, saglasnih sa autentičnim duhom današnjice" (GA 260, 28. decembar 1923). Teško da se bolje može izraziti združenost kontinuiteta i novog stvaranja od načina na koji je to izraženo u ovih nekoliko redova. Jer ona glavna stvar Božićnog zasjedanja bijaše *novi duh* koji se otkriva u zračėjoj misaonoj auri duhovnog Kamena temeljca, a koji bi da zahvati u sve aktivnosti Antropozofskog društva kao "ezoterni trend". (O ovome više vidjeti u poglavlju "Duh Božićnog zasjedanja".)

Dok je Društvo iz 1912. g. prvenstveno moralo ispunjavati administrativne zadatke u vezi sa antropozofijom i njenom javnom obznanom na Zemlji (zbog ezoternog čina njegovog utemeljenja), Društvo osnovano na Božićnom zasjedanju sučilo se sa zadatkom dopuštanja antropozofiji da poteče kroz njegov život i djelovanja -- kao i kroz sve aktivnosti njegovih članova -- kako bi se na potpuno novi način moglo predstaviti čovječanstvu. "Do sada, na manje ili više razumljiv i usmjeren način, Antropozofsko društvo bijaše organizacija za njegovanje antropozofskog duhovnog blaga. Ono bješe vrstom administrativnog društva, i kao takvo služilo je antropozofiju. Sa dornaškim (Božićnim) zasjedanjem zbilo se nešto skroz različito. Ono je potaknulo to, da djelovanje Antropozofskog društva postane 'antropozofsko'. Društvo će da postane dijelom antropozofskog pokreta, tako da svaka mjera, svaka akcija unutar njega sada ima u sebi antropozofski karakter, proistječući direktno iz onog antropozofskog (elementa). Trebalo bi imati na umu da je (s ovim zasjedanjem) *Antropozofsko društvo zadobilo ezoterni karakter*, postavši udruženje koje se s nijednim drugim ne može uporediti, već takvo koje samo po sebi želi biti djelatno stvarajući antropozofiju" (GA 260a, 29. mart 1924).

Slično je što se tiče predavanja o karmi. Rudolf Steiner je namjeravao s njima započeti već na početku svoje aktivnosti kao duhovni učitelj, još dok bijaše u Teozofskom društvu. A, u jesen 1902, u vrijeme svečanog ustoličenja njemačke Sekcije, već je razmišljao o održavanju predavanja na temu praktičnih karmičkih vježbanja. Ali tada ovo nije bilo moguće ostvariti. Sjećajući se tog vremena, kazao je sljedeće u vezi s Božićnim zasjedanjem: "Ali će se kasnije zaista morati započeti sa pravom ezoterijom, jer su su navršile već dvije decenije ispunjene

pripremnim aktivnostima (GA 240, 16. april 1924). Četiri i pol mjeseca kasnije ovu je misao još preciznije izrazio: "Teozofski pokret u Njemačkoj bijaše usmjeren jednim više teorijskim pravcem -- nešto što je generalno ispravno za Teozofsko društvo -- pa je pravi (ezoterni) element mora da čeka" (GA 240, 24. august 1924).

Ove su riječi uistinu šokantne. Jer one znače da je onaj suštinski dio antropozofskog glavnog zadatka morao čekati tri puta po 7 godina, dok vratnice ka njegovom ispunjenju ne bijahu konačno otvorene preko misterijskog čina Božićnog zasjedanja. Ako se ovdje prisjetimo da je tokom ovog perioda Rudolf Steiner održao na hiljade predavanja, pored napisanih misterijskih drama, utemeljenja euritmije, prve zgrade Goetheanuma, te različitih praktičnih aktivnosti, dobivamo slutnju o tome šta je moglo dalje nastati iz Božićnog zasjedanja da Rudolfu Steineru bijaše dato da još ostane, bivajući djelatan, na Zemlji.

Cijeli opus od 82 predavanja o karmičkim odnosima ima svoj vrhunac u temi koju je sam Rudolf Steiner nazvao "karma Antropozofskog društva". Ona, kao najvažnije, sadrži opis faza kosmičkih priprema antropozofije u duhovnom svijetu. Ovdje zapanjuje, da u različitim elaboracijama ove teme u raznim gradovima, on uvijek govori sa začuđujućom konzistentnošću *ne* -- kako bi se očekivalo -- o karmi *antropozofskog pokreta*, već *Antropozofskog društva*, znači, o karmi ličnosti koje doista postadoše dijelom ove antropozofske zajednice. Tako, na primjer, on kaže u arnhemškom predavačkom ciklusu: "Želio bih nešto reći o onome što je povezano sa karmom samog Antropozofskog društva" (GA 240, 18. juli 1924). A nakon što je održao tri predavanja na ovu temu, sve o tome izrečeno zaokružuje na kraju ovog ciklusa sljedećim riječima: "Onda ćemo možda sve više i više osjećati... da, u osnovi, tek sada je za Antropozofsko društvo nešto oblikovano, nešto poput 'kosmičkog ogledala' u kojem se Društvo može ogledati, tako da se u njemu svaki pojedinac, on ili ona, može vidjeti, zajedno sa karmom koja ga je dovela u Antropozofsko društvo" (GA 240, 20. juli 1924).

5) O ovome također vidjeti u: H. Wiesberger, *Rudolf Steiners esoterische Lehrtätigkeit. Wahrhaftigkeit, Kontinuität, Neugestaltung* (Ezoterna predavačka aktivnost Rudolfa Steinera. Istinitost, kontinuitet, novo organizovanje), Dornach, 1997.

6) GA 260, *Aus dem Mitgliederkreis* (Od kruga članova)

7) Rudolf Steiner govori o činjenici da je čovječanstvo prekoračilo prag duhovnog svijeta, zaobišavši čuvara praga, između 1842. i 1879. godine. Na kraju predavanja od 12. januara 1924. on završava opis ovim riječima: "Jer, ako nastavimo zanemarivati (prag, i čuvara koji stoji tamo), nastavljavajući naše postojanje u narednim stoljećima bez obraćanja pažnje na njega, ovo će odvesti čovječanstvo u najgoru nesreću" (GA 233a).

5b. Četiri glavne posljedice Božićnog zasjedanja

Kontinuitet i novo utemeljenje

Ono što na prvom mjestu svaki član Antropozofskog društva može vidjeti u ovom "kosmičkom ogledalu" predavanja o karmi, jeste naše saučestvovanje u onoj natčulnoj pripremi za antropozofiju u čemu imadosmo udjela prije našeg rođenja. Kao dio ove pripreme Rudolf Steiner ukazuje, prije svega, na dva događaja koja su se zbila u duhovnom svijetu. Jedan bijaše učestvovanje u natčulnoj Mihaelovoj školi, u uzvišenoj Sunčevoj oblasti, između XV i XVIII stoljeća, dok se drugi sastojao od zajedničkog rada na natčulnom imaginativnom ceremonijalu od kraja XVIII do početka XIX stoljeća. U vezi sa prvim događajem, on o njemu govori kao o "nebeskoj antropozofiji... što je prethodila onoj zemaljskoj" (GA 237, 28. juli 1924). Na jednom drugom mjestu u ovom predavačkom ciklusu, s tim u vezi on ovako kaže: "Onoliko koliko je moguće govoriti o unutarnoj Riječi -- što je, odmah, u mnogom pogledu jasno -- Mihael izlagaše kosmičke međupovezanosti, *antropozofske veze* svojim sljedebenicima. Ove duše primiše poduku preko koje im se otkrivahu ti kosmički odnosi" (GA 240, 20. juli 1924). A, u vezi sa natčulnim ceremonijalom on kaže: "Kada prevedete njegov sadržaj u ljudske pojmove, tada imate antropozofiju" (GA 237, 8. juli 1924).

Tako imamo, da u natčulnoj Mihaelovoj školi, kao i u imaginativnom ceremonijalu, tajna novog hrišćanstva bijaše ono glavno. Mihaelov pokret u duhovnom svijetu od svojih početaka znači ništa manje do "pokret koji uistinu oživljava hrišćanstvo" (GA 240, 21. august 1924). Jer je, nakon Golgotškog Misterija, Mihael postao lice Hristovo. A, tim ceremonijalom, u kojem stalno bijahu praktikovani moćni sadržaji -- sada u imaginativnom obliku 8) -- tada su mogli biti položeni temelji za "novo hrišćanstvo" (GA 240, 18. juli 1924).

Na osnovu izloženog može se doći do spoznaje, da čistu antropozofiju u opusu Rudolfa Steinera imamo već nakon njegovih prvih antropozofskih predavanja -- s kojima on započinje na samom početku XX stoljeća -- pa sve do njegovog posljednjeg članka, "Od prirode do potprirode" (GA 26) koji je objavljen nakon njegove smrti u članskom biltenu od 12. aprila 1925. Ovo implicira da smo suočeni sa sadržajima koje je on prenio iz Mihaelove škole i natčulnog ceremonijala, potom ih prevevši u ljudske pojmove. Zato je već 1913. g. mogao reći, da ukupnost antropozofije, od njenih prvih početaka na smjeni stoljeća (1900), bijaše "Mihaelov poklon" (GA 152, 2. maj 1913).

Rudolf Steiner ukazuje na ovo isto -- tek malo izmijenjenim riječima -- nakon Božićnog zasjedanja, onda kada kaže, da je od početka, čak i u Teozofskom društvu, jedino držao antropozofska predavanja: "...kada njemačka sekcija bijaše ustanovljena unutar Teozofskog društva (u oktobru 1902), održao sam jedan predavački ciklus... pod naslovom 'Antropozofija'.9) Takoreći, paralelno sa činom utemeljenja teozofske njemačke sekcije stajalaše antropozofski pokret; i, ono što je dolazilo s naše strane ne bijaše *ništa drugo već ono što je antropozofsko*" (GA 240, 24. august 1924).

Povezano s ovim, pomak koji se zbio nakon Božićnog zasjedanja predstavlja nešto veoma snažno. Ovdje Rudolf Steiner govori po prvi put izravno o već spominjanim fazama nebeske pripreme za antropozofiju, uz to i o karmi ljudi koji se osjećaju povezanim sa Antropozofskim društvom (na osnovu ovog znanja) kako bi ustanovili novu karmičku zajednicu -- u mihaeličkom smislu -- na Zemlji.

Slična je situacija oko utemeljenja prvog razreda. U vrijeme rasprava o členu 5 Statuta, Rudolf Steiner ovo kazuje opisujući tri razreda: "Molim vas da ne budete zbunjeni u vezi ova tri razreda, dragi moji prijatelji. Prvobitno su oni već bili prisutni u Antropozofskom društvu, samo u drugom obliku, sve do 1914. godine" (GA 260, 24. decembar 1923). Pored takozvanih ezoternih predavanja, ovoj su prvoj ezoternoj školi (1904--1914) pripadala ova tri razreda, također i ceremonijalna aktivnost kada Rudolf Steiner bješe uključen u spoljašnji oblik slobodnozidarske aktivnosti egipatskog usmjerenja.

Razlog zašto je bio okrenut *egipatskoj* formi masonerije -- originalnom obliku koji već bijaše prožet hrišćanskom ezoterijom u prvim (hrišćanskim) stoljećima naše ere preko djelovanja egipatskog sveštenika Ormusa (učenika evanđeliste Marka) -- jeste zbog činjenice da 5. poatlantska kulturna epoha (1413--3573 g.n.e.) predstavlja neku vrstu ponavljanja treće kulturne epohe (egipatske, 2907--747 g.p.n.e.).¹⁰ Moglo bi se ovako reći: originalni ritual, s ovim u vezi, koji potječe najdalje iz četvrtog prethrišćanskog stoljeća, bijaše ono prvo što je Ormus povezao sa hrišćanskom ezoterijom, i što je potom -- na početku novog vijeka -- Christian Rosenkreutz, sa svojim učenicima, prilagodio zahtjevima zapadne civilizacije. U jednom svome pismu Rudolf Steiner se na ovo osvrće sljedećim riječima: "Ovaj je ritual ništa drugo do ono što *okultizam* poznaje već 2300 godina, i koji bijaše pripremljen od strane ružokrstaških učitelja za evropske prilike" (GA 265, pismo A.W. Sellinu od 15. augusta 1906; potcrtao Rudolf Steiner). Očito je da ova povezanost sa ružokrstaškom strujom predstavljaše, u prvom redu, za Rudolfa Steinera osnovu, istovremeno izvjesnu nužnost, da se poveže s tom ceremonijalnom strujom kako bi rad ružokrstaša mogao biti spašen i nastavljen u nastupajućoj epohi Mihaela.

Iz svega izrečenog -- što je saglasno sa sadašnjom Mihaelovom epohom -- jasno proizilazi da daljnji preobražaj ovog ceremonijala bijaše ostvaren preko Rudolfa Steinera. (Vidjeti GA 265.) Iz tog ga razloga on naziva -- ne prije godine 1913. -- "službom Mihaelu" (GA 152, 20. maj 1913). Što se tiče njegovog *sadržaja* ništa nije bilo zadržano od strane slobodnozidarske mudrosti; u njemu bješe jedino čista antropozofija. Kasnije se -- u XXXVI poglavlju svoje biografije, *Moj život* -- Rudolf Steiner ovoga prisjeća: "Posjedujući formalno ovlaštenje, 11) *samo ono* što rezultiraše kao slikovito prikazivanje (*Verbildlichung*) bijaše dalje njegovano" (GA 28; potcrtao Rudolf Steiner). Iz tog razloga, u istom poglavlju, on označava ovaj ceremonijalni rad -- s kojim okončava početak Prvog svjetskog rata -- kao ono što je nerazdvojivo povezano sa čitavim antropozofskim

pokretom: "I tako je, nakon sredine 1914. godine, obustavljen rad ove simboličko-ceremonijalne sekcije antropozofskog pokreta" (ibid.).

Ovu ružokrstaško-antropozofsku ceremonijalnu aktivnost -- koja bijaše praktikovana na tri oltara -- Rudolf Steiner prenosi, u umjetničkom obliku, u svoje misterijske drame. Također je postojala namjera da se ova ceremonijalna aktivnost kasnije integriše, u izmijenjenom obliku, u Mihaelovu školu, i to tako, da u drugom razredu budu predstavljene imaginacije ovog natčulnog ceremonijala.12) Marie Steiner svjedoči o tome: "U drugom razredu, on nam je namjeravao dati ceremonijal koji bi se slagao s onim što bijahu objave koje su, u imaginacijama, dotjecale iz Mihaelove škole... od (kraja XVIII i početka XIX) stoljeća".13) A, u pismu norveškoj antropozofkinji Helgi Geelmuyden, Marie Steiner kaže, da joj je Rudolf Steiner rekao "da će u drugom razredu broj sadržaja u slikama dolaziti iz onoga što nam je on dao u M. E. (Mystica Aeterna)".14) 15)

Međutim, ova povezanost sa drevnim egipatskim obredom, koji je vremenom prošao dvostruku hrišćansku transformaciju (preko Ormusa i Christiana Rosenkreutza), proizilazi iz jednog događaja u duhovnom svijetu koji je Rudolf Steiner opisao u knjizi *Duhovno vođstvo čovjeka i čovječanstva*. On kaže, kako su se Anđeli -- koji osobito bijahu aktivni u predvođenju 3. (egipatske) kulturne epohe, u to vrijeme darivajući ljude važnim duhovnim impulsima zbog njihove daljnje evolucije -- tada podvrgli duhovnom Hristovom vođstvu, koji je, silazeći na Zemlju, prošao kroz njihovo kraljevstvo. A, pošto je današnja peta poatlantska kulturna epoha neka vrsta ponavljanja treće, drevne egipatske, kulturne epohe, ovi su Anđeli opet povezani s našim vremenom -- ali sada pod direktnim vođstvom Samog Hrista -- usmjeravajući najvažnije duhovne impulse našeg vremena. Dakle, ovi Anđeli jesu ona natčulna bića koja danas nadahnjuju duhovnu nauku ili antropozofiju. "Danas, nečija uključenost u teozofiju (antropozofiju) znači ništa drugo do priznavanje činjenice da natčulna bića (Anđeli) koja predvodiše čovječanstvo (u trećoj epohi) sada nastavljaju svoje predvođenje bivajući ispunjena mudrošću koja se, zapravo, objavljuje kao inspiracija Hristova" (GA 15, III poglavlje).

To su Anđeli (koje danas predvodi Sam Hrist) sa kojima se Rudolf Steiner želio neposredno povezati u svome ceremonijalnom egipatskom obredu, kako bi dopustio njihovoj (anđeoskoj) inspiraciji da još snažnije poteče u duše današnjih ljudi. Zato nema sumnje da su Anđeli koji danas služe Hrista osobito blisko povezani sa Mihaelom, koji je -- nakon 1879. godine, kao "sunčevo lice Hristovo" -- preuzeo predvođenje čovječanstva, izvodeći svoj zadatak sa prethodno spomenutim Anđelima odanima Hristu.

Rudolf Steiner objašnjava šta je ishod ovoga, rekavši da su "u našoj petoj kulturnoj epohi" prethodno opisani Anđeli oni koji na prvom mjestu "donose Hrista dolje u našu duhovnu evoluciju" (ibid.). Šta ovo stvarno znači za naše doba on ovako formuliše: "U našem vremenu je tako, da su veliki učitelji (Anđeli) isti oni koji u egipatsko-haldejskom dobu bijahu vođama ljudi, a oni će također biti

oni koji će voditi ljude do gledanja Hrista u XX stoljeću, onako kako Ga je Pavle gledao. Oni će ljudima pokazati kako je Hrist djelatan ne samo na Zemlji, već (kako On) oduhovljava cjelokupni Sunčev sistem" (ibid.).

Iz ovoga što je rečeno proizilazi, da ovi Anđeli (predvođeni sunčevim arhanđelom Mihaelom) -- preko duhovne nauke što se širi po Zemlji -- vode, na jednoj strani, ljude do početnog opažanja eterskog Hrista. Ali, isto tako, oni objavljuju čitavu kosmičku dimenziju Hristovog bića kao duha na kojega se u sunčevim misterijama u svim vremenima gledalo kao na vođu našeg Sunčevog sistema, koji je djelatan sa Zemlje, nakon Misterija na Golgoti, posvuda u kosmosu. Na taj način, On postepeno vodi Zemlju prema višoj struji Sunčeve evolucije. Pojava Hrista u eterskom svijetu, gdje je Njegovu uzvišenu sunčevu prirodu moguće prepoznati i gledati, predstavlja sadržaj inspiracije za one Anđele koji već -- u davnoj prošlosti -- bijahu vođama egipatske kulture, a sada (pod okriljem Mihaela-Hrista) vođama su naše sadašnje evolucije. Nakana Rudolfa Steinera bijaše da sa ovim bićima poveže ceremonijalnu sekciju prve ezoterne škole. Kasnije je ova anđeoska inspiracija zahvatila izravno u Školu za duhovnu nauku.

Na taj su način, kod sve četiri glavne posljedice Božićnog zasjedanja, kontinuitet i novo stvaranje tijesno povezani.

8) "...gdje je u moćnim imaginacijama razvijeno ono što Mihaelovi sljedbenici bijahu učili u toj natčulnoj školi" (GA 237, 28. juli 1902).

9) Ovdje se ukazuje na ciklus od 27 predavanja u udruženju Kreis der Kommenden (Krug onih koji dolaze), naslovljenim *Von Zarathustra bis Nietzsche. Entwicklungsgeschichte der Menschheit an Hand der Weltanschauung von den ältesten orientalischen Zeiten bis zur Gegenwart, oder Anthroposophie* (Od Zarathustre do Ničea. Povijest čovječanske evolucije sagledavane svjetonazorima iz starih orijentalnih vremena pa sve do danas, ili istima antropozofije), 6. oktobara 1902. do aprila 1903.

10) U vezi ovoga vidjeti: Hella Wiesberger, *Rudolf Steiners esoterische Lehrtätigkeit Wahrhaftigkeit -- Kontinuität -- Neugestaltung* (Predavačka aktivnost Rudolfa Steinera. Istinitost -- Kontinuitet -- Nova organizacija), poglavlje "Zašto je uspostavljena povezanost sa egipatskim slobodnim zidarstvom", Dornach 1997.

11) Da je posjedovanje "ovlaštenja" za nezavisnu reformu tog ceremonijalnog rituala predstavljalo za Rudolfa Steinera čistu formalnost, on sam kaže: "Iz masonskog udruženja nisam ništa preuzeo, uistinu ništa, osim čisto formalnog ovlaštenja (*Diplom*), kako bih sačuvao historijsku povezanost, da započnem sa vlastitim simboličko-ceremonijalnim ritualom" (ibid.)

12) Povezanost ovog rituala -- što ga je započeo Rudolf Steiner unutar prve ezoterne škole -- sa natčulnim ceremonijalom Mihaelove škole vidljiva je, između ostalog, iz sadržaja Goetheove bajke *Zelena zmija i lijepa Ljiljana*, tamo gdje se ovaj ritual također izvodi na tri oltara. U vezi s ovom bajkom Rudolf

Steiner objašnjava u svojim predavanjima o karmi, da je nešto od onoga što se u to vrijeme zbilo u natčulnom ceremonijalu izvođenom u duhovnom svijetu najbližem Zemlji zasjalo u Goetheovoj duši kao u "minijaturnim slikama". Zato je Rudolf Steiner mogao, nadovezujući se izravno na ovu bajku, kreirati svoju prvu ružokrstašku misterijsku dramu, *Dveri posvećenja* (GA 14), "u kojoj je -- na određeni način, u dramskom obliku -- želio detaljno ispričati to što se zbivalo tamo u XIX stoljeću (u natčulnom ceremonijalu)" (GA 240, 9. juli 1924).

13) Bilješke za njen govor, 30. marta 1925, na dan kada je Rudolf Steiner umro. Navedeno iz H. Wiesberger, op. cit. u nap. 8.

14) Drugo ime koje je Rudolf Steiner isto tako upotrebljavao za "egipatsku službu" ili "egipatski ritual".

15) Pismo od 8. novembra 1947, vidjeti op. cit. u nap. 8

6a. Karma Antropozofskog društva

Dio onih najglavnijih karakteristika Opšteg antropozofskog društva, utemeljenog na Božićnom zasjedanju, predstavlja činjenica da je Rudolf Steiner -- već tokom zasjedanja, a posebno u mjesecima koji su uslijedili -- objasnio članovima njihovu karmu u vezi sa natčulnom Mihaelovom strujom. Tako čineći, značajno je da on -- kako je to opisano u prethodnom poglavlju -- govori (u uvodu u temu), iznova i iznova, ne o karmi antropozofskog pokreta već o karmi Antropozofskog društva. To znači, govori o karmi zajednice antropozofa, što zapravo egzistira na Zemlji, koji jednom doniješe svjesnu odluku da *zajednički* služe Mihaelovom impulsu u našem vremenu.

Kako smo već vidjeli, karmi Antropozofskog društva naročito pripada nebeska prehistorija antropozofije u kojoj antropozofi saučestvovaše, u duhovnom svijetu prije rođenja. S tim u vezi Rudolf Steiner razlikuje dvije faze: nebesku pripremu antropozofije u natčulnoj Mihaelovoj školi -- koja je trajala nekoliko stoljeća u uzvišenoj Sunčevoj oblasti -- i natčulne ceremonijale u duhovnom svijetu najbližem Zemlji koji, međutim, trajahu mnogo kraće vrijeme.

Što se tiče same Mihaelove škole, Rudolf Steiner nastavlja kazujući, da "u njoj učestvovaše -- pored duša ljudi koji kasnije postadoše antropozofima na Zemlji -- mnoštvo elementalnih bića, posebno bića što pripadaju trećoj Hijerarhiji. Ova druga na taj način bijahu osposobljena da danas djeluju kao 'nove grupne duše' unutar čovječanstva.16) Sve rastjelovljene ljudske duše što pripadahu Mihaelu uzeše učešća u onoj veličanstvenoj školi koja je postojala u XIV, XV i XVI stoljeću u duhovnom svijetu. Bića iz hijerarhije Anđela, Arhandela, i Arhaja -- koja pripadaju Mihaelovoj struji -- uzela su učešća u njoj. I mnoga elementalna bića učestvovaše u njoj" (GA 240, 27. august 1924).

Kakve su posljedice na Zemlji, proistječuće iz činjenice da su duše antropozofa uzele učešća u tim Mihaelovim podukama zajedno s onim uzvišenim hijerarhijskim bićima? Među najvažnijim posljedicama izdvaja se jedna: ove duše

intenzivno od tada tragaju na Zemlji za antropozofijom. I, nakon što su pronašli antropozofiju ti ljudi doživljavaju susret s njom veoma snažno, prepoznajući da je on od odlučujućeg značaja za njihove živote, dok Rudolf Steiner ovaj susret upoređuje sa žudnjom koju čovjek osjeća prema jelu i piću. Jer je ishod ovog saučestvovanja u Mihaelovoj školi tokom predzomaljskog postojanja takav, da čovjek sada ona duhovna pitanja u svojoj duši osjeća potpuno na drugi način nego što je to ranije bio slučaj. "Antropozofi mogu biti samo onakva vrsta ljudi koji pitanja što su u vezi sa suštinom čovjeka i svijeta osjećaju kao životnu potrebu -- upravo kao što se osjećaju glad i žeđ" (GA 26, *Antropozofski vodeći stavovi* - 1). Susret sa antropozofijom za takve ljude postaje stvar od životne važnosti, nešto što mijenja njihov kompletan život, jer je u njihovim dušama prisutno sjećanje na natčulnu Mihaelovu školu. "Ovaj žar za antropozofiju jeste posljedica onog prethodnog školovanja" (GA 240, 20. juli 1924).

Potom Rudolf Steiner govori o drugoj fazi natčulnih priprema za antropozofiju. Ona se sastoji od učestvovanja duša antropozofa u njihovim takozvanim natčulnim ceremonijalima, kada sadržaji Mihaelove škole bijahu preuzeti i nastavljeni iznova, ali sada na takav način da participirajuće duše -- svaka na svoj individualni način -- bijahu povezane, radeći na uobličanju kosmičkih imaginacija oblikovanih tim ceremonijalima. Ova druga faza također si iznalazi odražaj u kasnijoj zemaljskoj sudbini svakog antropozofa. Jer, kada čovjek otkrije antropozofiju -- koje je otkriće utemeljeno u njegovom saučestvovanju u Mihaelovoj školi -- on tada dobiva želju da, iz antropozofije, uradi na Zemlji nešto sasvim individualno (ili lično), upravo zbog svoje ranije uključenosti u pomenute naučulne ceremonijale.

Tako, na osnovu svoga duhovnog sjećanja, svaki antropozof može sebi reći: "Nakon što postadoh, zbog vlastite karme, antropozof, ono što me usmjerava ka antropozofiji sada zahtijeva da uzmem u obzir to, kako mi se u duši -- na manje-više dubok način -- objavljuje potreba da u životu započnem sa inicijativama poteklama iz duše; da iz onog najdubljeg dijela svoga bića uzmognem nešto dokučiti, nešto riješiti. Jer je zaista upisano u karmu svakog antropozofa: *budi osoba od inicijative...* To je ono što bi trebalo, ispisano zlatnim slovima, da stoji pred dušama antropozofa -- da njihova karma podrazumijeva inicijativu, i da mnogo od onoga što im se u životu događa ovisi o stupnju do kojeg je bivaju svjesni kroz snagu vlastite volje" (GA 237, 4. august 1924). Ne treba naglašavati da ovo ne podrazumijeva samo spoljašnje inicijative ili odluke, već naročito one unutarne -- na primjer, da se postane, u antropozofskom smislu, onim koji istinski meditira, ili, štaviše, članom Antropozofskog društva.

Zašto ovo zadnje? Zato što -- još od vremena saučestvovanja u natčulnoj Mihaelovoj školi -- svaki antropozof ne samo da *individualno* slijedi Mihaelove upute, već je dio svjetske ljudske zajednice koju Rudolf Steiner naziva "mihaeličkom" (GA 237, 8. august 1924). Jer su mihaelisti one ljudske duše koje već u nekoliko svojih proteklih inkarnacija pripadaju Mihaelovoj natčulnoj struji, koja je svoj vrhunac iznašla u Mihaelovoj školi. Isto tako, činjenica da ove

upute dolaze iz uzvišene *Sunčeve oblasti*, s tim u vezi je od odlučujućeg značaja. Jer je ona vrelom svih snaga ljubavi u kosmosu, mikrokosmički odgovarajući čovjekovom srcu. Zato se može kazati: ove su mihaeličke duše, u dubokoj ljubavi za svoga hijerarhijskog učitelja, okupljene oko Mihaela kako bi od njega dobivale zadatke -- koje, onda, trebaju izvršavati *zajedno* kao službu Zemljinom Duhu vremena. A, upravo ove zadatke čovjek ne može sam izvršavati. Iz ovog je razloga Rudolf Steiner ustanovio svjetsko Društvo. Potom je njegovim članovima otkrio njihovu karmu, koja je povezana sa Mihaelovom školom u natčulnom svijetu; karmu što je također označavamo kao novu karmu, sunčevu karmu, antropozofa. Učvršćeni u znanju o ovoj karmi, oni potom moraju preobraziti staru, mjesečevu, karmu -- u svojim međusobnim odnosima -- koja je aktivna u svačijoj duši.

U predavanju od 25. januara 1924. Rudolf Steiner povezuje mjesečevu karmu sa strujom prošlosti i željeznom nužnošću, te sunčevu karmu, na drugoj strani, sa strujom budućnosti i slobodom. Dakle, svi antropozofi imaju zadatak preobražavanja mjesečeve karme, koja razdvaja ljude, u sunčevu karmu koja ih ujedinjava, a što, onda, omogućava da se Antropozofsko društvo objavi kao jedno mjesto zajedništva na Zemlji, gdje je pojedinac voljan, svjesno i svrhovito, da u mihaeličkom smislu radi na svojoj karmi. Pošto se karma manifestuje jedino između ljudskih bića, pojedincu je neophodna zajednica ljudi za ovo, koja, u krajnjoj liniji, ima tendenciju da obuhvati sve mihaeliste na Zemlji.

U našem je vremenu jedino Opšte antropozofsko društvo pozvano da postane istinskom karmičkom zajednicom. Uprkos svih svojih nesavršenosti i internih problema, ono je danas jedina, stvarno postojeća, zajednica mihaelista na Zemlji. Neka druga zajednica, koja bi mogla poduzeti izvršavanje opisanih zadataka, ne postoji. Štaviše, Antropozofsko je društvo *jedina* zajednica ljudi koja je -- preko Božićnog zasjedanja kao njezinih temelja -- neposredno povezana sa natčulnom Mihaelovom školom.

Da ovi zadaci nipošto nisu bili komplikovani -- a i sada su takvi -- pokazuje nam čitava, 87 godina dugačka, povijest Antropozofskog društva, povijest u kojoj se može otkriti niz pozitivnih stvari. Jer u težnji za njegovom rekonstrukcijom, te uvođenjem reda u karmu, postoji -- uprkos svih poteškoća i protivljenja -- onaj pravi, moglo bi se kazati "čisti mihaelički", impuls koji se onda objavljuje među ljudima ovdje na Zemlji kao stvarna duhovna snaga.

A, kada čovjek dovoljno jako osjeti ovu snagu u vlastitoj duši, ona će ga, štaviše, odvesti do članstva u Antropozofskom društvu. "Ali zašto je tako, da su tu prisutne sve te snage koje čine da se ljudi okupljaju danas zbog čisto duhovnih načela; ljudi koji su inače stranci jedni drugima u današnjem svijetu? Gdje se nalaze te snage koje dovode do ujedinjavanja? One su sadržane u činjenici da je -- zbog nastupanja Mihaelove vladavine, u ovom Mihaelovom dobu u kojem živimo -- sa približavanjem Mihaela njegovoj vladavini na Zemlji... od strane njega potaknuta snaga (u onim ljudima koji ga slijede) koja bi da ponovo

uvede red u karmu. Šta ujedinjuje članove Antropozofskog društva? Ono što ih ujedinjuje jeste njihova težnja za uvođenjem reda u svoju karmu!" (GA 237, 8. august 1924).

16) Vidi detaljnije u napomeni 3

6b. Karma Antropozofskog društva

U svjetlu ovog zadatka -- koji porijeklo ima u natčulnoj Mihaelovoj školi -- iz volje da se saučestvuje u njegovom ostvarenju, pojedinčeva odluka da kao član pristupi Antropozofskom društvu tada postaje uistinu ozbiljna, odlučujuća za čitav njegov kasniji život. Tada, duhovne posljedice ove voljne odluke -- porođene iz antropozofske spoznaje -- djeluju sve do u karmu, postepeno je, u mihaeličkom smislu, preobražavajući preko bratske saradnje sa drugim članovima. U ovome je sadržano dublje značenje riječi Rudolfa Steinera: "Pojedincu nije moguće ući u Antropozofsko društvo -- makar taj ulazak bio skroz pošten i duboko dotakavši dušu -- bez toga da ovo na njegovu sudbinu ostavi dubok trag u svim njenim suštinskim aspektima" (GA 237, 3. august 1924).

U Antropozofskom društvu jedna druga izjava Rudolfa Steinera, u njenoj punoj istinitosti, u cjelini mora biti potvrđena ako se hoće da Društvo na ispravan način ispuni svoj karmički zadatak: "Mihaelovi su impulsi snažni; oni su moćni; oni rade iz duha u cijelog čovjeka... Zato, utječući na ukupnost čovjekovu, Mihaelove snage jesu, u najvišem, snagama koje su osobito snažno djelatne u pojedinčevoj karmi" (ibid.). Ovo su te duhovne osnove koje omogućavaju, uprkos svih teškoća i zapreka, da sunčeva karma -- koja ujedinjava članove -- u Antropozofskom društvu može nadvladati onu razdvajajuću mjesečevu karmu. A kada se ovo dogodi, može se reći da je Mihaelova snaga u cijelosti zahvatila u karmu njegovih ljudskih učenika, tamo uspostavljajući nebeski red. Kada se to dogodi, mi istinski zakoračujemo na put na kojem -- u oblasti *karme* -- "Mihaelov put... iznalazi si nastavak u Hristovom putu" (GA 194, 23. novembar 1919).

Šta ovo stvarno znači za jednu ljudsku zajednicu Rudolf Steiner je opisao još ranije: "Tako jedna mreža biva istkana, zahvaljujući činjenici da niti što dolaze od pojedinaca bivaju utkane u karmu čitavog Društva. A preko onoga što je Hrist donio dolje iz duhovnih visina, ova mreža treba postati odrazom reda -- i to što se tiče same njegove suštine -- koji vlada na nebu. Posljedično je značenje ovoga, da -- saglasno redu u duhovnom svijetu -- pojedinčeva karma treba biti povezana sa ukupnošću karme, i to ne na proizvoljan način već na takav da čitav organizam postaje odrazom nebeskog reda" (GA 123, 11. septembar 1910).

Na taj način, Mihael-Hrist¹⁷) može povesti ljude ka ostvarenju onoga što Rudolf Steiner označava, u istom kontekstu, kao formiranje (*Stiftung*) budućeg čovječanstva utemeljenog na suštinskom biću *ja*" (ibid.). A, Antropozofsko je društvo pozvano da na ovom području započne pionirski rad. Jer se u njemu --

prvenstveno u natčulnoj Mihaellovoj školi -- ponajbolje može upoznati šta stvarni "red na nebu znači, kojeg je Mihael čuvar, istovremeno bivajući zaštitnikom kosmičke Inteligencije".18)

Rudolf Steiner ukazuje u jednom predavanju na ovaj teški zadatak, kao u nekom proročkom upozorenju na karmičke probleme sa kojima se Antropozofsko društvo moralo suočiti, a i sada se suočava: "Na prvom mjestu, oni ljudi koji prilaze Antropozofskom društvu predestinirani su proživljavati karmu na tegobniji način nego drugi ljudi... Mora se moći biti antropozofom čak i u karmičkim doživljajima" (GA 237, 3. august 1924). A, odgovarajuće mjesto za ovo jeste Antropozofsko društvo, gdje se može doživjeti, u mihaeličkom smislu, punina stvarnosti karme sa svim njenim svijetlim i tamnim aspektima. I, kako je to zaista slučaj, ona postaje karmička stvarnost, neprekidno odigravajuća "misterijska drama" (možda, nenapisana peta drama) koja se više ne zbiva na pozornici već u stvarnom životu. (O ovome više u posljednjem poglavlju.)

Nadasve, novo ujedinjenje i konsolidacija Antropozofskog društva -- nakon dva velika konflikta (sredinom 30-ih i krajem 40-ih godina proteklog stoljeća) -- jasno ukazuju na mihaeličku volju članova da saraduju na daljnjem uobličavanju karme, bivajući učvršćeni u nepokolebljivoj vjeri u njihove socijalne mihaeličke zadatke. S tim u vezi, Antropozofsko društvo predstavlja rijetku iznimku u povijesti duhovnih, religijskih i ezoternih zajednica. Jer je, štaviše, historijski dokazano, da nakon što se podjela zbila u takvim zajednicama, ona u većini slučajeva nije mogla biti prevladana. Tako, na primjer, velike Crkve su sve do danas podijeljene, također imamo različite frakcije unutar Teozofskog društva.

Potpuno je drukčije u slučaju Antropozofskog društva. Nakon decenija kontraverzi i podjela u drugoj polovini XX stoljeća, ono biva iznova ujedinjeno, što je dokaz da ezoterni impuls Božićnog zasjedanja i dalje je stvaran i djelatan u Društvu uprkos svih kušnji.

Međutim, na ovaj način postignuto jedinstvo ne služi nikakvom cilju za sebe, već oblikuje važan predstupanj onom pravom zadatku: stvaranje jednog zajedničkog organizma na Zemlji koji će biti odrazom "nebeskog poretka"; znači, onakvog poretka kojem sam Mihael pripada u duhovnom svijetu, i kojeg kopiju on se nada da će naći na Zemlji kako bi mogao biti djelatan u srcima i dušama ljudi, čak, svoje djelovanje produžujući, nastavljajući ga u socijalno-karmičke odnose. Iz tog je razloga Rudolf Steiner napisao sljedeće riječi o onim ljudima koji u svome životu prije rođenja, također tokom prethodnih inkarnacija, već bijahu ujedinjeni, u kosmosu, sa Mihaelovom strujom. Nakon započinjanja sadašnje Mihaelove epohe na Zemlji -- nakon posljednje trećine XIX stoljeća -- oni se osjećaju "obaveznima" (ali, na potpuno slobodan način) da budu dijelom jedne ljudske zajednice na Zemlji, jer upravo opisani Mihaelovi zadaci mogu jedino biti ispunjeni u zajedništvu i slozi.

"Ljudi koji u svojim prethodnim zemaljskim životima življahu u inspirisanom svijetu misli, bivajući Mihaelovim slugama, osjećaju se -- vrativši se na Zemlju krajem XIX stoljeća -- privučenima, *dobrovoljno, takvoj jednoj mihaeličkoj*

zajednici" (GA 26). A, ova "dobrovoljna mihaelička zajednica", za koju Mihaelove sluge osjećaju da ih privlači -- ako su u stanju da ovo ispravno protumače -- jeste današnje, konkretno postojeće, Antropozofsko društvo!

Pa ipak, na skroz drugi način je načelo oblikovanja zajednice u Antropozofskom društvu povezano sa prehistorijom antropozofije. Jer je natčulni Kamen ljubavi, kojeg je Rudolf Steiner oblikovao kao ezoternu osnovu Društva, i kojem se iznova zavještao na Božićnom zasjedanju, uobličen iz tri segmenta -- iz segmenata što odražavaju cijeli kosmičko-zemaljski put evolucije antropozofije. Kako smo već vidjeli, jezgra ovog Kamena temeljca sastoji se od "kosmičko-ljudske ljubavi" (*Welten-Menschen-Liebe*), oblik mu je iz "kosmičko-ljudskih imaginacija" (*Welten-Menschen-Imaginationen*), a njegova svjetlosna aura sastavljena je od "kosmičko-ljudskih misli" (*Welten-Menschen-Gedanken*).

Sada, kada ovaj tročlani Kamen temeljac biva usađen u tlo čovjekovog srca -- na način kako je ovo sam Rudolf Steiner učinio tokom Božićnog zasjedanja -- tada njegov prvi segment postaje podstrekačem svjesnog povezivanja, u srcima ljudi, sa natčulnom Mihaelovom školom (školom koja bješe djelatna u Sunčevoj oblasti, u sferi kosmičke ljubavi, kako je već napomenuto). Dakle, put od ljudske ljubavi do kosmičke ljubavi jeste, isto tako, unutarnji put u Sunčevu oblast, uz to i put u uzvišenu Mihaelovu školu.

Na isti način, ujedinjavanje sa doživljavanjem Kamena temeljca vodi do prelaska od ljudskih imaginacija do kosmičkih, ili svjetskih, imaginacija, pa s tim i zalaženje u unutarnju suštinu Mihaelovog natčulnog ceremonijala, kada s njim biva uspostavljen novi odnos -- znači, da u dubinama duše sjećanje na njega biva probuđeno. A, ako se ovo dogodi, tada će "skoro svi antropozofi koji su se okupili" moći, iz vlastitog iskustva, kazati jedan drugome: Da, mi se međusobno poznajemo; bili smo zajedno u duhovnom svijetu, i zajednički stvarasmo moćne kosmičke imaginacije tokom natčulnog ceremonijala! (GA 240, 18. juli 1924).

Rad s trećim segmentom Kamena temeljca daje čovjeku mogućnost da pravilno procijeni -- preko preobražaja bića mišljenja -- to što Mihael očekuje od ljudi; naime, da se uče uzdizati od ljudskih misli ka Mihaelovim kosmičkim mislima. Ovo je moguće jer je -- nakon dvije natčulne razvojne faze -- antropozofija u našem vremenu došla na Zemlju preko velikog djela Rudolfa Steinera. Zapravo, ovo je put na kojem inteligencija -- što postade ljudskom -- biva preobraženom na takav način, da je Mihael opet može prihvatiti, a zajedno s njom i ljude. Međutim, da bi se ovakvo uobličavanje misli moglo postići njih se mora izvesti iz čovjekovog bića -- ograničenog mrtvim prostornim povezanostima -- preko razvića natčulnog mišljenja, u struju živog vremena. Ova je struja živog vremena na svom terenu u duhovnom svijetu, tako da pojedinac može poduzeti uspon u duhovni svijet bez gubljenja *ja*-svijesti, pošto ona ostaje spojena sa njegovim / njenim mišljenjem.19)

Rudolf Steiner baca svjetlo na ovaj proces preko jedne naročite slike: "Nauka, koja kao antropozofska duhovna nauka, iznova produhovljava našu prosudbu što se tiče prostora u kojem živimo (prostorno omeđena misaona aktivnost), opet ga čineći natčulnim, radi odozdo prema gore. Takoreći, mišljenje širi svoje ruke odozdo prema gore kako bi doseglo Mihaelove ruke koje on pruža odozgo prema dolje. Na taj način može između ljudi i bogova biti uspostavljen most" (GA 219, 17. decembar 1922). Kada se ovo dogodi, Mihael je u mogućnosti da "pošalje pravu poruku u svijet bogova": "Tokom mog razdoblja ljudi uzdizahu u božansko-duhovno ono što su razvili kao čisto prostorne prosudbe, nezavisno od natčulnog svijeta. Mi opet možemo prihvatiti ljude, jer oni ujediniše svoje mišljenje, svoje opažaje, s našim mišljenjem, našim opažanjem... Ljudi učiniše taj napor da povrate element vremena, ono natčulno, u svijet prostora (mišljenja)" (ibid.). Ali, sve ovo samo je drukčije predstavljanje puta koji -- saglasno trećem elementu Kamena temeljca -- vodi pojedinca od ljudskog mišljenja ka kosmičkom mišljenju bogova.

Ovdje imamo još jedan zadatak Antropozofskog društva. On se sastoji iz toga, da -- preko proučavanja antropozofije, u grupama i ograncima koji se nalaze po čitavom svijetu (na ovdje opisanom putu, na kojem samo mišljenje biva oduhovljeno) -- kosmička Inteligencija bude vraćena Mihaelu i bogovima s njim povezanim; kosmička Inteligencija što otpade iz Mihaelovog kraljevstva nakon Misterija na Golgoti, i koja je svoje novo obitavalište našla u ljudima na Zemlji.20)

Jednom kada ljudi budu izgradili ovaj most koji vodi do svijeta bogova, četvrti element Kamena temeljca -- naime, duh čija misaona aura isijava u kosmos -- moći će biti djelatan u dušama i srcima ljudi.21) Ovo je taj duh o kojem je Rudolf Steiner govorio tokom održavanja Božićnog zasjedanja, na kraju čina polaganja Kamena temeljca: "Onda ćete vi... iznijeti duh -- koji vlada u zračćem svjetlu misli okolo dodekaedarnog Kamena ljubavi -- vani u svijet, tamo gdje on treba da zasija i potakne napredak ljudskih duša zbog napretka svijeta" (GA 260, 25. decembar 1923).

17) Rudolf Steiner koristi ovaj dvostruki naziv u članku "Čovjekov doživljaj Mihaela-Hrista" (GA 26).

18) O Mihaelovoj povezanosti sa kosmičkom Inteligencijom vidjeti u GA 240, predavanje od 19. jula 1924, i GA 237, predavanje od 8. augusta 1924.

19) U IX poglavlju *Filozofije slobode*, Rudolf Steiner piše: "Svijest o *ja* nastaje preko tjelesnog organizma... Kad jednom nastane, preuzme je mišljenje i ona učestvuje dalje stalno u njegovoj duhovnoj suštini" (GA 4).

20) O ovom kosmičko-zemaljskom događaju, povezanom sa Mihaelovom Inteligencijom, vidjeti u GA 240, predavanje od 19. jula 1924.

21) O ovom duhu vidjeti više u narednom poglavlju.

7. Duh Božićnog zasjedanja.

Ezoterija i javna oblast

Već tokom večernjeg predavanja na Božićnom zasjedanju -- koje je u najavi imalo rječit naslov: "Svjetska povijest u svjetlu antropozofije i kao osnova za spoznanje ljudskog duha" (GA 233) -- Rudolf Steiner je započeo sa razmatranjima o karmi, koja će tema u narednih devet mjeseci postati glavni dio njegovih duhovnih istraživanja.

Kada se uporede ova razmatranja sa ciklusom predavanja koja je održao u Stuttgartu tačno 13 godina ranije, pod naslovom "Okultna historija -- ezoterna razmatranja karmičkih povezanosti između ličnosti i događaja u svjetskoj povijesti" (GA 126) -- u kojima, djelimično, ukazuje na različite poznate ličnosti i njihove inkarnacije -- ipak se da uočiti značajna razlika. U prvom slučaju, stajališna tačka duhovnog istraživača više je u duhovnom svijeta. Na drugoj strani, u drugom slučaju, karmičke sudbine istih ličnosti više su sagledane iz zemaljske perspektive.

Međutim, posvećeniku je drugo stajalište suštinski znatno teže postići. Ovo je povezano s činjenicom, da duhovnonaučno istraživanje fizičkog čulnog svijeta zahtijeva znatno više duhovne snage nego što je to slučaj kod onog više opšteg istraživanja duhovnog svijeta.22)

Ono što je značajno dodati ovome jeste, da javno izražavanje *takvih* istina u godinama koje su prethodile Božićnom zasjedanju bijaše, u početku, nemoguće za Rudolfa Steinera. Ovo bješe djelimično zbog toga, što izvjesni ahrimanski demoni u duhovnom svijetu to ne dopuštahu. Snaga demona u prethodno opisanoj oblasti duhovnog istraživanja bijaše toliko narasla, pa je prvi pokušaj da o tome direktno govori -- pokušaj koji je Rudolf Steiner poduzeo na početku svoje antropozofske aktivnosti, u jesen 1902. -- odbijen, i to od predvođećeg kruga Teozofskog društva. (O tome vidjeti u IV poglavlju.)

Zato je Rudolf Steiner teško mogao naći, među teozofima tog vremena, pripremljene i spremne duše, i morao je odustati od prvog svog pokušaja govorenja o vlastitim karmičkim istraživanjima. Tragična posljedica ovakvog slijeda događanja bijaše ta, da su demoni sada potpuno okupirali tu oblast; demoni koji potom -- u narednim godinama -- lišiše Rudolfa Steinera mogućnosti saopštavanja tih istina na *direktan* način. To postade moguće tek za vrijeme, i nakon, Božićnog zasjedanja. Sjećajući se svega ovoga, on kaže: "Zaista, sve ono što postade moguće dati Antropozofskom društvu, osobito nakon Božićnog zasjedanja, načini i metodi koji mi bijahu dopušteni da, u ezoternom smislu, radim nakon tog vremena -- ovo, ipak, nisu nove stvari; one su stare stvari (nešto što je jučer otkriveno u okultnoj oblasti, ne može biti odmah danas saopšteno) kojima je dodato to, da ti demoni -- koji prethodno ne dozvoljavahu da one budu saopštene -- sada moraju biti ušutkani" (GA 240, 12. august 1924).

Tako, šta je to što je onemogućilo te ahrimanske demone koji, tokom tri 7-godišnja perioda, ne dozvoljavahu Rudolfu Steineru da govori o rezultatima svojih istraživanja o karmi? To bješe utjecaj, djelovanje "novog duha"26) koji

se, na Božićnom zasjedanju, prvi put u cijelosti otkrio, i od tada prožima antropozofski pokret. A, oni ahrimanski demoni tada moraše pobjeći.

U većini slučajeva Rudolf Steiner ukazuje u prikrivenom obliku na ove duhove tokom svojih predavanja održanih 1924. godine. On, dakle, govori, što se toga tiče, o "ezoternom trendu" koji je zahvatio u život i sve aktivnosti Antropozofskog društva, sa tendencijom da prožme cjelokupni organizam Društva. (Vidjeti, na primjer, u GA 260a, 16. april 1924). Ali gdje god postojahu naročiti razlozi za to, on direktno govori o ovom novom duhu, na taj način povezujući ezoternu suštinu zasjedanja sa obnovljenim misterijem Duhova -- obnovljenim iz mihaeličkog Duha vremena.24)

Već tokom Božićnog zasjedanja Rudolf Steiner potvrđuje pojavljivanje ovog duha, opisujući -- za članove nanovo osnovanog Antropozofskog društva -- onaj najvažniji zadatak iz ovoga proistekao: "Onda ćete... nositi *taj duh* (koji vlada u sjajnom svjetlu misli) vani u svijet, gdje će on zračiti svjetlo i širiti toplinu zbog napretka ljudskih duša, zbog napretka svijeta" (GA 233a, 22. april 1924). A, nakon Božićnog zasjedanja -- bacajući pogled na njega, istovremeno ukazujući na put Antropozofskog društva, put na kome bi ono trebalo napredovati -- on se još jednom dotiče ovog glavnog zadatka, pozivajući antropozofe da čine ono najviše što je u njihovim moćima, kako bi "duh kojem se tamo zavjetovasmo (na Božićnom zasjedanju) mogao uvijek biti prisutan u dobroj volji, u dubokom poštovanju, u sve većem razumijevanju članova za antropozofiju i antropozofski život" (GA 260a, 6. februar 1924).

Potom, govoreći o porijeklu ovog duha, on govori o povezanosti Božićnog zasjedanja sa požarom koji je progutao prvi Goetheanum, koji -- kao ishod te tragedije -- "prestade biti zemaljskom stvarnošću, postavši stvarnošću širina eterskog svijeta gdje duh stanuje" (GA 233a, 22. april 1924). Na taj je način Rudolf Steiner razotkrio tajnu porijekla ovog duha. To je duh koji "vlada u sjajnom svjetlu misli okolo dodekaedarnog Kamena ljubavi" (GA 260, 25. decembar 1923); duh koji potječe iz istog eterskog svijeta u kojem se odigrava misterij drugog Hristovog dolaska.

U tom predavanju Rudolf Steiner također ukazuje na povezanost bića Antropozofije sa ovom eterskom oblašću. Jer nakon požara, "stvar Goetheanuma" postade stvar eterskih širina '*u kojima stanuje duhom ispunjena mudrost svijeta*'. A, ova živa "mudrost svijeta", koju je Rudolf Steiner donio dolje na Zemlju, jeste naša antropozofija. Štaviše, onaj duh koji prvobitno bijaše ujedinjen sa antropozofijom, prvi put objavivši se na Božićnom zasjedanju, od tada je, kao novi "ezoterni trend", dijelom svih Antropozofijinih zemaljskih objava.

Zato poput upozorenja odjekuju riječi Rudolfa Steinera, potičući svakog antropozofa da aktivira sve svoju snage kako bi duhovni impuls Božićnog zasjedanja "mogao duboko prožeti srce, dušu (*Gemut*), i samu savjest", tako da, bezuvjetno, može omogućiti sigurnost daljnjoj Zemljinoj evoluciji. "Mi želimo raditi sa *duhom* Božićnog zasjedanja, tako da njegov aktivni impuls *nikada* ne prestane biti djelatatan među antropozofima u svijetu koji teže ispravnom

prepoznavanju uslova za antropozofski život; ...tako da, preko onoga što će antropozofi stvarno napraviti od ovog zasjedanja u Dornachu, *nikada* ne nestane" (GA 260a, 6. februar 1924). Naročito ova riječ "nikada", dva puta upotrijebljena, svjedoči o činjenici da ovdje imamo posla sa jednim od najvažnijih životnih uslova za daljnje postojanje i plodonosnu djelotvornost antropozofije na Zemlji.

A, da impuls Božićnog zasjedanja nikad ne bi ugasnuo, on -- kao prvo i najvažnije -- treba ispuniti svoju glavnu zadaću, jer tek kada se ovo dogodi uslijedit će ostvarenje svih ostalih zadataka. Ovo, sa svoje strane, znači da je potrebno, da što je moguće više članova Antropozofskog društva u svoja srca polože Kamen temeljac kao duhovni temelj novih mihaelista i slugu živog bića Antropozofije. (Više o ovome u I poglavlju.)

Pošto je Kamen temeljac kreiran kao "imaginativno obličje ljubavi" (GA 260, 25. decembar 1923), ne u fizičkom nego u duhovnom svijetu najbližem Zemlji, njegova je suština slobodna i nezavisna od svih ograničenja vremena i prostora. Zato, on je danas -- skoro 88 godina nakon njegovog uobličjenja -- prisutan i djelatan u eterskom svijetu upravo onako kako to bješe za vrijeme Božićnog zasjedanja, tako da "u budućem radu Antropozofskog društva mi možemo stajati na ovom čvrstom tlu" (ibid.).

Sve ovo baca naročito osvjetljenje na jedan budući zadatak Antropozofskog društva, koji Rudolf Steiner ovako opisuje: "Mora nam biti jasno, da je našem društvu osobito zapao zadatak povezivanja najveće moguće otvorenosti sa istinskom, nepatvorenom ezoterijom" (ibid.). Kako se vidi iz njegovih riječi, ovaj problem jedino mogu riješiti antropozofi u svojim srcima; ("Mi moramo riješiti taj osnovni problem u našim srcima") što znači, štaviše, u onim srcima u koja Rudolf Steiner bijaše položio Kamen temeljac u vrijeme Božićnog zasjedanja.

Dakle, bivajući položen u nečije srce on ne predstavlja samo ezoternu osnovu za pravilan razvoj Antropozofskog društva, već, isto tako, izvjesno osiguranje da će Društvo ispuniti svoj glavni zadatak: ujedinjenost potpune otvorenosti (egzoterizam) sa novorazvijenim ezoterizmom.²⁶)

Kao prvi nagovještaj ispunjenja ovog zadatka treba u obzir uzeti jednu činjenicu, da je Rudolf Steiner ujedinio Antropozofsko društvo i antropozofski pokret, na taj način otvorivši mogućnost za svakog člana Društva da, u vremenima koja dolaze, svjesno radi na ovom procesu. Jer je Rudolf Steiner uobličio Kamen temeljac iz duhovne supstance antropozofskog pokreta. Bivajući položen u srce svakog antropozofa, kao Kamen temeljac Antropozofskog društva, on na taj način postaje garantom buduće povezanosti (Društva) sa antropozofskim pokretom.

Zato, ne bismo trebali nikada zaboraviti da Meditacija Kamena temeljca predstavlja ezoternu osnovu Antropozofskog društva. Bez ove osnove, ona bi se sastojala samo od vanjskog obličja. Čak, niti savršeni "statut", sa svojim najbolje sročnim odredbama, ne bi mogao dati tom spoljašnjem obličju stvarni sadržaj. Jer, bez Kamena temeljca Antropozofsko društvo nema, u ezoternom smislu, budućnost.

Intenzivan unutarnji rad sa Meditacijom Kamena temeljca omogućit će tako snažnu povezanost sa duhovnim svijetom u čovjekovoj duši, da će se, vremenom, zemaljski problemi početi pojavljivati u pravom svjetlu, konačno bivajući riješeni (uključujući pitanje statutarnih odredbi). A, to rješenje, onda, neće se zbiti na način kako to obično biva u svijetu, već u dogovoru sa *duhom* koji je prepoznat kao ono djelatno u ovom radu, znači u istinskom antropozofskom obliku.

22) U predavanju od 18. decembra 1913. (GA 148), Rudolf Steiner govori u pogledu ovoga o srce razdirućim činjenicama povezanim sa njegovim istraživačkim naporima o petom Evanđelju.

23) GA 260a, 6. februar 1924.

24) Vidjeti: Sergej O. Prokofjev, *Rudolf Steiner i utemeljenje novih misterija*, II, "Antropozofija: objava svjetskih Duhova", Buybook, 2015; Sergej O. Prokofjev, *Impuls Duhova i djelovanje Krista u socijalnom životu*, AD Marija-Sofija, 2011.

25) U vezi duha Božićnog zasjedanja vidjeti napomenu 24.

26) Ovdje, u ovom slučaju, prije svega mora se naglasiti: kada bi Rudolf Steiner govorio o ezoterizmu on uglavnom nije ukazivao na Školu za duhovnu nauku, prvi razred koje je on ustanovio šest tjedana nakon Božićnog zasjedanja (prvo predavanje održao je 15. februara 1924), već na posebni ezoterizam samog Antropozofskog društva. O ovome više vidjeti u ovoj knjizi.

8. Kamen temeljac i eterski ponovni dolazak Hristov

Natčulni Kamen temeljac, koji bješe uobličen na Božićnom zasjedanju, ima dvostruki kosmičko-ljudski kvalitet i sastoji se od tri elementa. Rudolf Steiner ovo opisuje na dan ezoternog utemeljenja Antropozofskog društva: "Tada će Kamen temeljac zasjati pred našim duševnim očima, Kamen temeljac čija supstanca potječe iz kosmičko-ljudske ljubavi (*Welten-Menschenliebe*), njegovo imaginativno obličje (*Bildhaftigkeit*) iz kosmičko-ljudskih imaginacija, a njegovo zračeće svjetlo iz kosmičko-ljudskih misli (*Welten-Menschengedanken*), ono blistavo svjetlo koje uvijek -- kadgod se prisjetimo tog trenutka -- nas obasja zracima potičući naše akcije, naše mišljenje, osjećanja, i volju" (GA 260, 25. decembar 1923).

Udubljujući se u sve ono što je proisteklo iz Božićnog zasjedanja, vidimo da je Kamen temeljac nastao kao središte njegovih posljedica u *eterskom* svijetu koji graniči sa Zemljom. Stoga, on nije samo stvarnošću za one ljude koji bi da ga polože u svoja srca, već je to i za duše koje su povezane sa mihaeličkom strujom u duhovnom svijetu, te za elementalne duhove i hijerarhijska bića iz duhovnog svijeta. Opisujući Mihaelovu školu, kao ono središnje mjesto unutar Mihaelove struje u Sunčevoj oblasti, Rudolf Steiner ukazuje na saučestvovanje i ovih duhovnih bića: "Sva bića što pripadaju Mihaelu, kao što su rastjelovljene duše ljudi koje imadoše udjela u njegovoj veličanstvenoj školi -- koja je u duhovnom

svijetu postojala u XIV, XV i XVI stoljeću -- sva bića iz hijererahije Anđela, Arhandela i Arhaja koja pripadaju Mihaelovoj struji -- uzeše učešća. I brojna elementalna bića učestvovalaše" (GA 240, 27. august 1924). Za sva ova natčulna bića, imaginativni Kamen temeljac bijaše, a i sada je -- kao novo duhovno stvaranje od strane slobodnog čovjeka -- ono što je povezano sa istom realnošću kakva je ona za zemaljske ljude onda kada se oni na pošten način trude pristupiti ovoj meditaciji.

Prva dva elementa Kamena temeljca (svjetlo kosmičko-ljudskih misli i slikovno obličje kosmičko-ljudskih imaginacija) ujedinjeni su harmonično sa trećim elementom koji se sastoji od *supstance* kosmičko-ljudske ljubavi. U dvostrukom karakteru ove supstance već je prisutan put unutarnjeg razvića na kojem čovjek može postepeno napredovati od ljudske ljubavi do kosmičke ljubavi. U ovoj kosmičkoj ljubavi koju je Hrist donio na Zemlju, sjedinjenoj sa zemaljskom evolucijom nakon Golgotskog Misterija (vidjeti GA 148, 2. oktobar 1913), imamo onu najvišu snagu koja može ujedinjavati sve suprotstavljenosti na duhovnom i socijalnom nivou. "Jer gdje su dvoje ili troje okupljeni u moje ime, tu sam i ja među njima" (Matej, 18:20). "Ime" ovdje predstavlja načelo "ja" koje je predano Hristu, u kojem je mudrost ranije svjetske evolucije (znači, slikovna obličja imaginacija) preobražena u najčistiju ljubav, koja je zapravo supstanca Kamena temeljca.28)

Zato, uronjavanje u vlastito srce može čovjeka danas dovesti do susreta sa eterskim Hristom u Zemlji najbližem natčulnom svijetu. A, sva duhovna nauka je tu zbog ovog cilja: "Hrista će zaista moći imati oni ljudi koji su u stanju preko duhovne nauke vinuti se do *razumijevanja, gledanja, pravog ponovnog Hristovog dolaska*" (GA 118, 20. februar 1910). U duhovnoj suštini Kamena temeljca ovaj si put iznalazi izraza na najzbiljskiji, najkoncentrisaniji način. Ovim riječima Rudolf Steiner ukazuje na dva elementa potrebna za opažanje Hristovog povratka u eterskom svijetu: na "razumijevanje" preko svjetla oduhovljenih misli, i na "gledanje" preko razvića sposobnosti svjesnog doživljavanja imaginacija.

Stvarnost Drugog dolaska prisutna je u samoj suštini Kamena temeljca zbog činjenice, da njegova tri elementa precizno odgovaraju glavnim aspektima Hristove eterske objave. Započinjući u našem vremenu, On se objavljuje čovječanstvu kao božanski nosilac *supstance ljubavi u imaginativnom obliku* koja se može opažati preko nove, svjesne, vidovitosti okružene aurom *svjetlosti misli*, koje se sastoje od oduhovljenih misli ljudi. Pomoću tih oduhovljenih misli, zemaljski ljudi teže da razumiju Hristovo Biće. A, iz supstance ljubavi, na drugoj strani, zvuče riječi pomoći i utjehe, što se danas mogu čuti od Hrista (vidjeti GA 130, 1. oktobar 1911), koji prilazi ljudima u novom imaginativnom obličju okruženom zračecom aurom duhovnog svjetla.29)

Isto tako, u prvoj misterijskoj drami, *Dveri posvećenja* vidovnjakinja Teodora opisuje lik eterskog Hrista koji joj se objavljuje u slici (imaginaciji), u svjetlu, u riječima utjehe. Ona kaže:

Pred mojim duhom stoji lik u sjaju svjetla,
i riječi mi dolaze od njega...
one glase ovako:
Živjeli ste u vjeri;
tješili ste se u nadi,
a sada tješite se u gledanju!
i primite novi život kroz Mene!
(GA 14, Čin 1; prevod Mile Galić)

Svjetlo misli Kamena temeljca direktno je povezano s onim što Rudolf Steiner opisuje kao intelektualnu vidovitost budućnosti, vidovitost uz pomoć koje će sve više i više ljudi gledati prisustvo eterskog Hrista u narednim stoljećima: "Napredak će biti učinjen ne samo zbog toga što ljudi za sebe razviše povišenu intelektualnost, već zato što će je moći sa sobom uznijeti u astralni svijet. Preko ovakve intelektualne vidovitosti etersko vidljivi Hrist može, i hoće, prići takvim ljudima (koji su uznapredovali u smislu prethodno iznesenog), sve češće i jasnije, tokom narednih 3.000 godina" (GA 130, 18. novembar 1911).

Kako danas čovjekova intelektualnost biva uzdignuta u astralni svijet? Ovo se zbiva preko oduhovljavanja ljudskog mišljenja, što je Rudolf Steiner već opisao u svojim ranim filozofskim knjigama. Na taj način, čovjekovo mišljenje postaje natčulno, i, zbog toga, sjajno zračećim u astralnom svijetu. Takvo se mišljenje onda može povezati sa kosmičkim mišljenjem (*Weltendenken*) Hijerarhija, i to tako da naše mišljenje za njih postaje organom opažanja. Sa ovakvim mišljenjem, izmijenjenim u organ intelektualne vidovitosti, današnji će ljudi moći svjesno opažati eterskog Hrista.

Također, danas je moguće direktno opažanje eterskog Hrista preko unutarnjeg rada sa Meditacijom Kamena temeljca. Ovo se događa u onoj mjeri u kojoj je čovjek učvršćen na putu što vodi od ljudskih misli do kosmičkih misli, od ljudskih imaginacija do kosmičkih imaginacija, od ljudske ljubavi do kosmičke ljubavi. Tada dvočlana suština Kamena temeljca postaje aktivna; Kamena temeljca stvorenog na Božićnom zasjedanju kao dvostruki dodekaedar; istovremeno kao kosmički i ljudski dodekaedar.

Ezoterno značenje ove dvočlanosti, u vezi sa eterskim Drugim dolaskom, shvaćamo onda kada razumijemo duhovnonaučne istraživačke rezultate koje je Rudolf Steiner iznio u predavanju "Eterizacija krvi". On tu detaljno govori o tome, kako -- nakon Misterija na Golgoti -- pored *mikrokosmičke* struje čovjekove eterizirane krvi -- koja struji od srca prema glavi -- postoji druga, makrokosmička, struja koja teče kroz svakog čovjeka -- struja eterizirane Hristove krvi. "Ali se spajanje ove dvije struje zbiva tek onda kada čovjek razvije pravilno *razumijevanje* za ono što je sadržano u Hristovom impulsu" (GA 130, 1. oktobar 1911). Ove dvije struje moraju biti povezane jedna s drugom, jer samo na ovaj način može se doći do svjesnog gledanja Hrista u duhovnom svijetu. Iz tog razloga, Kamen temeljac položen u čovjekovo *etersko* srce -- znači, tamo

gdje se nalazi vrelo obje eterizirane struje krvi (Hristova kosmička struja i ljudska struja) -- po svojoj prirodi istovremeno mora biti makrokosmički i mikrokosmički. Jer samo tako Kamen temeljac može biti most, ili spoj, između ove dvije struje, na taj način oblikujući ljudsko srce u novi organ opažanja, što onda može otvoriti pristup za gledanje eterskog Hrista.

*

Možda najvažnije ukazivanje koje svjedoči o izravnoj povezanosti antropozofije i eterskog Drugog dolaska -- pored njenog zadatka da najavi Drugi dolazak, čineći ga razumljivim ljudima³⁰) -- jeste ovo. U božićnom predavanju od 26. decembra 1914, održanom skoro na isti dan kada je, devet godina ranije, položen Kamen temeljac za Opšte antropozofsko društvo, Rudolf Steiner ukazuje na cjelinu duhovne nauke koju je on ustanovio, kao na dijete kojem je određeno da odraste i napreduje na Zemlji, i zato, saglasno svojoj prirodi, bude u posebnoj vezi sa svetkovinom Božića. "U našoj tek započetoj duhovnoj nauci mi danas zaista još imamo dijete. Zato je blagdan Božića potpuno opravdano našim blagdanom" (GA 156). Potom, u svojim daljnjim objašnjenjima, određuje preciznije kako glavnu suštinu (*Herzstück*) duhovne nauke predstavlja novo "Hristovo razumijevanje" ovog djeteta, koje je, međutim, u procesu odrastanja i sazrijevanja kako bi postalo nosiocem eterskog Drugog dolaska u budućnosti. Rudolf Steiner ovo naziva "obećanjem" (*Verheissung*), u vezi s kojim mi možemo imati "potpuno povjerenje" u našim dušama. On ovako oblikuje te važne, prema budućnosti okrenute, misli: "A kada zadobijemo u našim dušama to povjerenje zbog ostvarenja ovog obećanja, povjerenje (i nada) koje imamo za ovo dijete, za koje želimo da se molimo -- jer nam ono donosi novo razumijevanje Hrista -- rasti će, živjeti, sazrijevati (u ne tako dugačkom periodu vremena), kako bi se etersko objavljeni Hrist mogao utjeloviti u njega, isto onako kako se Hrist inkarnirao u fizičku tjelesnost u vremenu Misterija na Golgoti" (ibid.).

Ovdje se ukazuje ništa manje do na činjenicu, da će se vremenom Sam Hrist inkarnirati u duhovnu nauku (to jest, u njenu hristologiju), kao u neki "misaoni ovoj" (*Gedankenhülle*)! Prirodno, ova se inkarnacija neće zbiti u antropozofiju kao učenje (doktrinu), već u stvarno biće, suštastvo, koje postoji u duhovnom svijetu, na što smo se osvrnuli u prvom poglavlju ove knjige. Jer je Antropozofija pozvana, od strane viših moći, kada za to dođe vrijeme, da postane nositeljicom eterskog Hrista u duhovnom svijetu najbližem Zemlji, pošto je ona biće koje od početka ljudima posreduje razumijevanje Drugog dolaska.

Tako, antropozofija (biće) može jedino ovladati ovim glavnim zadatkom, kada, poput božićnog djeteta, nastavi da se razvija i procvjetava. Međutim, ovo će se dogoditi tek onda kada duhovna nauka bude na ispravan način njegovana od strane ljudi na Zemlji. A ovo je uistinu to što predstavlja zadatak Antropozofskog društva. Rudolf Steiner o ovome govori u članu 2 Statuta Božićnog zasjedanja: "Oni (antropozofi okupljeni na Božićnom zasjedanju 1923.

g. na Goetheanumu) su prožeti uvjerenjem da prava nauka o duhovnom svijetu već postoji -- nauka koja je uobličavana tokom mnogih godina, i čiji važni dijelovi bijahu publikovani -- i da današnjoj nauci nedostaje sposobnost njegovanja takve znanosti. *Antropozofsko društvo treba razvijati tu sposobnost kao svoj zadatak.*" (GA 260a, 13. januar 1924). Iz ovih riječi Rudolfa Steinera vidimo koji su to ezoterni razlozi neophodni za takvu njegu -- predanu njegu koja može dati glavni doprinos Hristovom pojavljivanju u eterskoj dimenziji. Ovaj je doprinos takve vrste, da na Zemlji ne može biti ostvaren preko jednog čovjeka -- niti može doći od strane nekog posvećenika -- već jedino može biti ostvaren preko izvjesne ljudske zajednice. Zauzvrat, takva ljudska zajednica mora biti ona koja je ozbiljno povezana sa duhovnom naukom, i, vremenom će, na dobrovoljan način, sve više -- preko marljivog i svrhovitog, objedinjenog, duhovnog rada -- ispunjavati ovaj zadatak.

Međutim, značajno je, da odmah nakon ovih važnih citiranih riječi Rudolf Steiner spominje kvalitete svjetla i toplote (i to tako, da su oni povezani sa duhovnom naukom), kada se njihov sjaj "može pojaviti pred *našom* slutećom (*ahnenden*) dušom" (GA 156, 26. decembar 1914). Nakon devet godina opet govori, tokom polaganja Kamena temeljca, o svjetlu i toploti koji sada dolaze od Kamena temeljca, bivajući potvrđeni preko makrokosmičkog svjetla i makrokosmičke toplote nove prekretnice vremena, kako bi članovi novoosnovanog Antropozofskog društva mogli ostvariti svoj zadatak (misiju) u svijetu. "A, najbolje ćemo ojačati (*verkräften*) tu duševnu toplotu i duševno svjetlo koje trebamo, onda kada ih oživimo toplinom i svjetlošću što zablistaše na Prekretnici vremena, kao Hristovo svjetlo, u tamu svijeta" (GA 260, 25. decembar 1923).

U tom smislu mogu se razumjeti riječi -- gledajući unatrag na Božićno zasjedanje -- kojima Rudolf Steiner ukazuje na neophodnost njegovanja antropozofije u Antropozofskom društvu na jedan sasvim drugi način, pošto ih dovodimo u direktnu vezu sa mihaeličkim proročanstvom u vezi kraja XX stoljeća. "Onda, kako danas sve ovisi o slobodnoj volji (ljudi), hoće li se ovo dogoditi... zavisi, isto tako, od toga da li Antropozofsko društvo razumije potrebu da se antropozofija njeguje s predanošću, na zdrav način (GA 240, 18. juli 1924). A, dio ovakve njege jeste i produbljeno zanimanje za duhovnu suštinu Božićnog zasjedanja, te njegove duhovne i praktične posljedice,³¹) u čemu leže nepresušivi izvori snage za daljnje procvjetavanje antropozofije u svijetu.

27) U vezi saučestvovanja ovih bića u ezoterno-socijalnoj strukturi Antropozofskog društva nakon Božićnog zasjedanja, vidjeti u: S.O. Prokofieff, *The Esoteric Significance of Spiritual Work in Anthroposophical Groups*, Temple Lodge, 2007.

28) Vidjeti GA 13, gdje je opisana transformacija stare karme mudrosti u budući kosmos ljubavi. Vidjeti također XI poglavlje ove knjige (u ovom prevodu! -- S. Ž.).

29) Vidjeti detaljnije u: S.O. Prokofjev, *Tok godine kao put posvećenja koji vodi do doživljaja Hristovog Bića*, IV (Buybook, 2012), poglavlje "Savremeni misterij eterskog Hrista".

30) U vezi ovog zadatka antropozofije, Rudolf Steiner o njemu govori u mnogim predavanjima, sabranima u knjizi *Događaj Hristove pojave u eterskom svetu* (GA 118), Wort, 2007

31) Vidjeti više o ovome u V poglavlju.

9. Novi princip izgradnje zajednice

Suštinski aspekt djelotvornosti natčulnog Kamena temeljca jeste onaj socijalni. S tim u vezi možemo govoriti o *socijalnoj prirodi* Kamena temeljca. Međutim, on može biti položen u čovjekovo etersko srce jedino ako se razumijevanju eterske prirode Božićnog zasjedanja individualno teži, i ono je na taj način zadobiveno, te je na takvim temeljima donesena slobodna odluka za ovakvo njegovo poimanje. Tada, ovo zaista u srcima ljudi postaje kamen temeljac za *novu socijalnu zajednicu ljudi*. A onda, iako je takva jedna zajednica u cijelosti postavljena u današnju civilizaciju u kojoj, također, vlada ahrimanski "princ ovog svijeta", ona kao svoje uporište, samo načelo oblikovanja ljudske zajednice, ima u onome što ne potječe iz ovog svijeta, već dolazi direktno iz kraljevstva eterskog Hrista.

To je gdje Hristove riječi, "Moje kraljevstvo nije od ovog svijeta" (Ivan, 18:36) dobivaju pravo značenje. U jednom od svojih predavanja Rudolf Steiner ovo objašnjava kazujući, da je Hrist došao na Zemlju gdje nezakoniti "princ ovog svijeta" vlada kako bi ustanovio, unutar savremene civilizacije, *Svoje kraljevstvo*, na taj način svim ljudima ponudivši da u budućnosti budu u njemu sudionicima. "Hristovo kraljevstvo nije od ovog svijeta, ali mora biti djelotvorno u ovom svijetu, a ljudi moraju postati instrumentima za ovo kraljevstvo koje nije od ovog svijeta" (GA 175, 6. februar 1917).

Prvi put nakon vremena apostola, ove Hristove riječi mogu se ostvariti u antropozofskim zajednicama koje teže zasnivanju socijalnog života na Kamenu temeljcu kao nepresušnom vrelu snaga uskrsnuća u socijalnoj oblasti. Jer se Kamen temeljac sastoji od supstance ljubavi, i predodređen je da bude osnovom jedne nove ljudske zajednice saglasno samoj svojoj biti. Zato Rudolf Steiner kaže u članu 3 Statuta Opšteg antropozofskog društva, da rezultati antropozofije mogu "odvesti do onakvog socijalnog života koji je uistinu utemeljen na bratskoj ljubavi" (GA 260a, 13. januar 1924). Ali će se ovo zbiti samo onda, kada se "dodekaedarni Kamen temeljac ljubavi" (GA 260, 25. decembar 1923) objavi u svojoj punoj snazi u srcima članova.

U jednoj takvoj zajednici, koja je u svom socijalnom životu čvrsto zasnovana na *ovom* temelju, protivničke snage ne mogu naći uporište. To znači, da se za takvu ljudsku zajednicu otvara mogućnost, bez obzira na sve zapreke i iskušenja, da u današnjem svijetu ispuni svoj zadatak, na taj način postajući arhetipom, zvijezdom vodiljom u potrazi za novim, istovremeno ezoternim i egzoternim, socijalnim odnosima. Takva će zajednica opravdano smatrati da je njeno polje aktivnosti *unutar* savremene egzoterne civilizacije, istovremeno tražeći vrelo svoje ezoterne suštine u snagama uskrsnuća Kamena temeljca, izvorom svih socijalno-oblikotvornih snaga koje istječu iz individualnog duhovnog rada njenih članova sa Kamenom temeljcom i njegovom Meditacijom, kako bi "u budućim aktivnostima Antropozofskog društva mi mogli stajati na ovom čvrstom Kamenu temeljcu" (GA 260, 25. decembar 1923).

Prema tome, kod razmišljanja o Kamenu temeljcu vidimo da se radi o tri različite sfere koje pripadaju njegovoj duhovnoj suštini. U jednom slučaju ne radi se o aspektu prošlosti, već o istom sadašnjosti i budućnosti.³²⁾ Ovo je moguće zato, jer Kamen temeljac Rudolf Steiner nije stvorio iz struje spoljašnjeg historijskog vremena, već iz *okultnog* vremena, struje koja donosi snage i impulse budućnosti iz duhovnog svijeta Hijerarhija u zemaljsko današnje vrijeme.³³⁾

U zaključku, može se kazati da je Kamen temeljac Božićnog zasjedanja istinskim vratnicama u hram novih misterija gdje se zbiva tročlano događanje: prvo, zakoračenje na put koji vodi do gledanja eterskog Hrista; drugo, kreiranje osnove za ostvarenje Mihaelovog impulsa na Zemlji (u vezi ovoga vidjeti u narednom poglavlju); treće, mora se započeti sa uobličavanjem novog hrišćanskog zajedništva kroz koje će čovječanstvo moći zadobiti orijentaciju u budućnosti. Ovo su tri najvažnija antropozofska zadatka danas.

Mi zaista nemamo više puno vremena za njihovo ostvarenje, posebno trećeg zadatka. Jer smo već zakoračili u epohu čovječanske evolucije kada niti jedna zemaljska zajednica u današnjoj civilizaciji -- koja nije utemeljena na Hristovom kraljevstvu koje nije od ovog svijeta -- neće moći izdržati sve jaču agresiju protivničkih snaga. Jer će njihovi žestoki napadi uskoro doseći vrhunac, kada će -- preko pukotine koju snage zla načiniše godine 1998. (tri puta 666) -- Ahriman pristupiti našem svijetu, i utjeloviti se na početku ovog trećeg milenija (nakon Hrista).³⁴⁾

Antropozofsko društvo moći će jedino opstati nakon pojave utjelovljenog princa ovog svijeta, zajedno sa njegovim brojnim slugama, ako Kamen temeljac Božićnog zasjedanja ne postane stvarnošću *jedino u dušama* njegovih članova, već bude središtem svih njihovih individualnih i socijalnih *aktivnosti*. Duhovna sudbina Antropozofskog društva u bliskoj će budućnosti ovisiti o tome, da li su njegovi članovi uspjeli, na osnovu ovoga, u prvim koracima podizanja socijalnog zdanja za Antropozofiju -- natčulne "građevine" ili duhovnog Goetheanuma, o čemu je Rudolf Steiner govorio na kraju Božićnog zasjedanja: "Ovdje smo položili Kamen temeljac. Na ovom Kamenu temeljcu treba podići zgradu čiji će svaki

kamen predstavljati rad pojedinaca u svim našim grupama u cijelom svijetu" (GA 260, 1. januar 1924). Tada će ova "zgrada" biti mjestom koje je čisto, posvećeno duhovnim moćima, kojem Ahriman i njegove pristaše neće moći pristupiti.

U jednom drugom predavanju, Rudolf Steiner opisuje ovaj proces još detaljnije, imajući u vidu da se obraća neposredno srcu svakog antropozofa koji želi da ostane vjeran ovom glavnom impulsu antropozofskog pokreta: "Istovremeno bih želio zamoliti svakog člana Antropozofskog društva da pomogne, da se preko Božićnog zasjedanja u srca svih naših članova *položi Kamen temeljac antropozofskog života*, i da se nikada ne prekine razvijati, sve više i više, kao sjeme života (*Lebenskeim*), tako da u Antropozofskom društvu bude potaknut još aktivniji život. Tada će Društvo moći svoju djelatnost objavljivati svijetu još snažnije" (GA 240, 28. januar 1924).

U ovim se riječima i danas može doživjeti duhovna ostavština velikog učitelja, koji preko njih svim svojim učenicima ukazuje na put napretka (*Gedeihen*) antropozofije u svijetu. Potom, da bismo stvarno stupili na ovaj put, prvo se moramo okrenuti ezoternoj suštini Božićnog zasjedanja i "položiti duhovni Kamen temeljac Antropozofskog društva u svoja srca" (GA 260a, 6. februar 1924), kako bismo onda, utemeljeno na ovom Kamenu temeljcu, razvijali duhovni život u Društvu -- život, koji će konačno postati toliko snažan da će moći zračiti izvan granica Društva u spoljašnji svijet. "Onda ćete iznijeti... duha koji vlada u sjajnom misaonom svjetlu vani u svijet, tamo gdje on treba da sija i grije zbog napretka duša ljudi, zbog napretka svijeta" (GA 260, 25. decembar 1923).

Kad danas težimo razumjeti puno značenje duhovne ostavštine našeg učitelja -- skoro 88 godina nakon ustanovljavanja Antropozofskog društva i polaganja njegovog Kamena temeljca -- svom snagom duše okrenuvši se u pravcu one glavne "mistične činjenice" njegove povijesti, tada će nam biti otkrivena stvarna perspektiva budućeg razvitka Mihaelovog impulsa na Zemlji. Kako smo već vidjeli, Božićno zasjedanje bješe ono što je otvorilo vrata stvarnom ustrujavanju ovog impulsa u čovječanstvo preko objavljivanje Mihaelovih misterija u predavanjima o karmi, u "Antropozofskim vodećim stavovima",³⁵⁾ te osnivanjem Mihaelove škole na Zemlji.

32) U tom smislu, neodrživo je gledište da sve što je u vezi sa Božićnim zasjedanjem odnosi se na prošlost, a oni antropozofi koji teže da razumiju duhovnu suštinu zasjedanja -- koji, takoreći, žele usmjeriti pažnju članova Antropozofskog društva na događaje koji, evo, skoro 90 godina pripadaju prošlosti -- na taj način odvrćaju članovima pažnju od važnijih pitanja. U stvarnosti je takvo razumijevanje stvari ništa drugo do izražavanje čistog nominalizma u našim krugovima. Ali, ako se već donose ovakvi zaključci, moglo bi se isto tako reći da je Misterij na Golgoti izgubio danas svoju važnost, jer se odigao skoro prije 2.000 godina na Zemlji. Upravo kao što ovaj Događaj bijaše, jeste, i ostaće duhovnim središtem Zemljine evolucije -- a tako će biti i za sva naredna vremena -- tako i Božićno zasjedanje -- što se tiče njegove ezoterne

suštine -- bješe duhovnim središtem kako antropozofskog pokreta tako i Antropozofskog društva. A tako će biti u sadašnjosti te u budućnosti, ako Antropozofsko društvo bude htjelo održavati povezanost s tim duhovnim vrelom, ne samo riječima već i u stvarnosti.

33) U predavanju održanom 4. juna 1924. (GA 236) Rudolf Steiner govori o ovom okultnom (duhovnom) vremenu koje je Hrist donio na Zemlju, povezavši ga -- zahvaljujući Misteriju na Golgoti -- sa njenom evolucijom.

34) O ovome više vidjeti u: S.O. Prokofjev, *Tajna zla i Kamen temeljac dobra, I-II*, Buybook, 2010.

35) Vidjeti GA 235--240 i GA 26

10. Mihaelov misterij i zadaci Antropozofskog društva

Iz svega što je Rudolf Steiner rekao u vezi Božićnog zasjedanja, jasno je da Mihael bijaše onaj hijerarhijski duh koji se složio sa nastojanjima Rudolfa Steinera za vrijeme Božićnog zasjedanja, poduprijevši ih, a isto tako s pravcem razvoja kojim je Antropozofsko društvo krenulo nakon tog vremena. Jer, Rudolf Steiner bijaše prvi koji je predano i beskompromisno slijedio ovaj put, dajući svojim učenicima živi primjer šta znači biti u našem vremenu u službi Mihaelu. Na taj je način postalo očitim šta duhovni svijet, koji je povezan sa Mihaelom, očekuje od nas. "To je ono što je važno sada -- da Antropozofsko društvo ovo razumije, svoj unutarnji zadatak; zadatak koji se sastoji od neprepiranja sa Mihaelom oko ljudskog mišljenja.³⁶⁾ Ovdje se ne smije biti fatalističan. Može se samo kazati: ljudi moraju sarađivati s bogovima, sa samim Mihaelom" (GA 240, 19. juli 1924).

Već je na Božićnom zasjedanju Rudolf Steiner direktno na ovo ukazivao, i pozvao članove tek osnovanog Antropozofskog društva da uvijek budu svjesni sljedećeg: "Duhovni svijet želi nešto izvesti sa čovječanstvom u sadašnjem trenutku njegovog historijskog razvoja; želi da ovo 'nešto' (*Etwas*) bude izvršeno u najrazličitijim životnim područjima (kasnije su, iz ovog impulsa, nastale različite sekcije Mihaelove škole). Na nama je da s jasnoćom, istinski, slijedimo ove impulse dolazeće iz duhovnog svijeta. Iako ovo u početku potiče konflikte, na duge staze jeste ono što samo može koristiti. Zato se mi možemo sporazumjeti sa sobom jedino onda, ako u svakoj prilici prožimamo sebe onim što dolazi kao impulsi iz duhovnog svijeta" (GA 260, 26. decembar 1923).³⁷⁾

Iz ovih riječi može se uočiti da jedino istinsko razumijevanje duhovnih zadataka koji izranjaju iz naše *nove povezanosti sa Mihaelom*, koji potječu iz Božićnog zasjedanja, kao i stvarni rad na njihovim ostvarenjima, otvara mogućnosti duhovnom svijetu da je u stanju nastaviti sa svojim predvodništvom antropozofskog pokreta na Zemlji. Izvjesno je da teškoće koje se javljaju na ovom putu jesu, i biće, velike. Jer snage protivljenja neće se libiti ničega, nikakvog napora da zapriječe daljnji razvitak ove nove povezanosti između

bogova i ljudi, između Mihaela i njegovih ljudskih učenika, onih pravih mihaelista. O ovome Rudolf Steiner također govori: "Osim toga, sa ezoternim posljedicama Božićnog zasjedanja povezane su veoma moćne snage protivljenja; demonske snage koje napadaju, sa duhovne strane, antropozofski pokret. Uprkos tome, imamo nadu da će snaga što dolazi iz *saveza* koji nam je, evo, dopušten -- uspostavljenog sa *dobrim duhovnim moćima* preko Božićnog zasjedanja -- biti u stanju u budućnosti otjerati s bojnog polja ove protivničke snage u duhovni svijet (koje manipulišu ljudima na Zemlji)" (GA 260a, 25. maj 1924). Drukčije rečeno: mi nećemo postati žrtvama napada, kojih će očigledno u bliskoj budućnosti biti sve više od strane antimihaeličkih, ahrimanskih, snaga, ako sa svom našom snagom pokušavamo održati i učvršćivati savez sa Mihaelom te duhovima koji ga služe; savez što bješe ustanovljen na Božićnom zasjedanju.

Činjenica, da navedenim riječima, "dobrim duhovnim moćima" Rudolf Steiner zaista ukazuje na Mihaela i njegove sljedbenike, proistječe iz njegovog opisa Mihaela u članku "Die menschliche Seelenverfassung vor dem Anbruch des Michael-Zeitalters" (Ljudska duša prije osvita Mihaelovog doba). Tamo se kaže: "*Duhovna snaga koju označavamo imenom Mihael* upravlja idejama u duhovnom kosmosu" (GA 26). Iz tog razloga, nakon Božićnog zasjedanja, Rudolf Steiner (u svojim sjećanjima) u svim prilikama kada spominje Božićno zasjedanje -- govoreći o "duhovnim moćima" (*geistigen Mächten*) koje u natčulnom svijetu od početka predvode antropozofski pokret -- ukazuje na Mihaela i duhovne snage koje mu pripadaju.

Tako je, na primjer, rekao u Arnheimu, da *nakon Božićnog zasjedanja* "duhovne snage koje u duhovnom svijetu predvode antropozofski pokret (sada) sa još većom naklonošću (*Gnade*)... još većom dobrohotnošću... gledaju na ono što struji kroz antropozofski pokret" (GA 260a, 18. juni 1924). Dva mjeseca kasnije, u Engleskoj, ovu misao izražava na drugi način: "Moglo bi se reći: nakon utemeljenja Antropozofskog društva u Goetheanumu, duhovne snage od kojih nam pristižu naše objave, neprekidno, s punom blagonaklonošću, gledaju na nas, s većom blagonaklonošću nego što to bješe ranije (prije Božićnog zasjedanja)" (GA 260a, 12. august 1924).

U ovim, i drugim sličnim, riječima Rudolfa Steinera, iznova i iznova izgovaranima na različitim mjestima, radi se o Mihaelu te ljudskim, hijerarhijskim i elementalnim bićima koja pripadaju njegovoj struji; bićima koja su već spomenuta u ovoj knjizi (vidjeti početak 6. nastavka). Ovo su bića sa kojima je, preko misterijskog djela Rudolfa Steinera na Božićnom zasjedanju, te preko utemeljenja Opšteg antropozofskog društva, uspostavljena nova povezanost zbog daljnjeg napretka antropozofskog pokreta na Zemlji.

Ipak, pošto mi živimo u dobu slobode, mogućnosti zaštite ove povezanosti prvenstveno će ovisiti o stepenu do kojeg smo u stanju spoznati ozbiljnost položaja u kojem se danas nalazimo. A, stepen do kojeg mi prepoznajemo vlastitu *odgovornost* kao antropozofi, što se tiče čovječanstva i duhovnog svijeta, ono je na što se ukazuje snažnim riječima u posljednjem predavanju sa

Božićnog zasjedanja: "Pogledajmo sada na ove aktivnosti (u svijetu), i postanimo svjesni odgovornosti spomenute danas u vezi s čovjekom koji stoji pred čuvarom praga i kome je zapriječen ulaz u duhovni svijet" (GA 260, 1. januar 1924). Jer s tim u vezi (čuvarev stav nedopuštanja ulaska), danas se moraju naći takvi ljudi koji -- iz svoje povezanosti sa Mihaelom -- posjeduju snagu da izdrže savremena kušanja na pragu, na taj način otvarajući, isto tako, odgovarajući put u duhovni svijet koji je dostupan i drugim ljudima.³⁸⁾ Ovdje se, također, radi o važnom zadatku Antropozofskog društva, koji se sastoji u tome da se ljudi pripreme kako bi imali takvu svijest s kojom će se moći suočiti sa nizom problema s kojima se čovjek susreće na pragu.

Kako bi se novi putevi u tom pravcu mogli pokazati čovječanstvu, članovi Antropozofskog društva moraju skupiti hrabrost, i izgraditi u sebi duboku predanost, na početku novog milenija, kako bi nastavili stajati uspravno i nepokolebljivo zbog spomenutog "ujedinjenja" sa Mihaelom i duhovnim moćima koje ga služe. Podjednako, neophodno je održavati unutarnju budnost, te istinsko prisustvo duha u ovom našem, sudbinom opterećenom, vremenu. Ali, ovo, isto tako, znači da mi moramo imati istinsku snagu volje da zaista na ovom putu slijedimo Rudolfa Steinera -- na putu koji je on za nas otvorio na Božićnom zasjedanju. Ovdje izranja pitanje: da li mi zaista želimo biti onima koji svjedoče našeg učitelja, njegovim saradnicima u ostvarivanju onoga što je on sam označio -- osvrćući se na ukupnu važnost i ezoternu dimenziju Božićnog zasjedanja -- kao "početak svjetske prekretnice"³⁹⁾ (*Welten-Zeitenwende-Anfang*)?

Da li mi, kao antropozofi, želimo ovo prihvatiti ili ne, od odgovora na ovo pitanje -- ne teoretski, već tako da zaista dolazimo do tačke kada Kamen temeljac polažemo u naše srce (da bismo na taj način postali neustrašivim i vjernim čuvarom duhovnog blaga koje nam je Rudolf Steiner povjerio)⁴⁰⁾ -- ovisi ne samo budućnost Antropozofskog društva već nešto daleko veće.

Rudolf Steiner također ukazuje sljedećim riječima na ovu perspektivu Antropozofskog društva, koja se tiče cijelog čovječanstva (*Menschheitsperspektive*), te na postavljeni mu zadatak: "Kada se rad izvrši na način kako se namjeravalo -- bivajući određen od strane Mihaela -- tada će savremena civilizacija izbjeći propadanje -- ali se ovo niti na jedan drugi način neće dogoditi!" (GA 240, 19. juli 1924).

36) Ovo, osim toga, znači, ne postavljati se u opoziciju Mihaelovim namjerama, načinu na koji se one izraziše preko Božićnog zasjedanja i njegovih posljedica: Mihaelove škole i predavanja o karmi.

37) Odmah nakon ovih riječi Rudolf Steiner daje prvi ritam Božićnog zasjedanja, objavivši ga čitajući tri mikrokosmička dijela tri prva odjeljka Meditacije Kamena temeljca, opisujući ih kao riječi izgovorene "iz volje duhovnog svijeta" (ibid.).

38) Detaljnije u: S. O. Prokofieff, *Why Become a Member of the School of Spiritual Science?*, Temple Lodge, 2012.

39) GA 260, 1. januar 1924.

40) U vezi ovog pitanja vidjeti u: S. O. Prokofjev, *Rudolf Steiner i utemeljenje novih misterija, II*, prvo poglavlje, "Mihaelovo doba i novi događaj Grala", Buybook, 2015.

(Preveo sa engleskog S. Žalica)